

Part - 04

unit
04

වෘතීන්ත

ආණ්ඩුවේ ස්වභාවය

4.2 ආණ්ඩුවේ ව්‍යුහය හා කාර්යයන්

- ව්‍යවස්ථාදායකය
- විධායකය
- අධිකරණය
- ආණ්ඩුවේ කාර්යයන්

s u r e k a   w a g e e s h w a r a

ච නවස්ථාදායකය

ව්‍යවස්ථාදායකය

● ව්‍යවස්ථාදායකය හැඳින්වීම.

ආණ්ඩුවේ ව්‍යුහයට අදාළ ත්‍රිවිධ ආයතන අතරින් නීති සම්පාදන (ව්‍යවස්ථාදාන) කාර්යය සිදුකරන ආයතනය ව්‍යවස්ථාදායකය යි. ව්‍යවස්ථාදායකය ඉතා වැදගත් ආයතනය වේ. ඊට හේතු වන්නේ රාජ්‍යය පාලන කටයුතු සඳහා අවශ්‍යය නීති නිර්මාණය කරන ආයතනය මෙය වීමයි. විධායකය විසින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන්නේ ද අධිකරණය විසින් විනිශ්චනය කරනු ලබන්නේ ද ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් සම්පාදිත නීතීන් ය.

■ ව්‍යවස්ථාදායකය සංවිධානය කිරීමේ මූලධර්ම

ව්‍යවස්ථාදායකය සංවිධානය කිරීමේ මූලධර්ම සම්බන්ධ අවධානය යොමු කිරීමේදී පැහැදිලි වන්නේ ඒ සම්බන්ධව පොදු විශ්වීය මට්ටමින් පිළිගත් මූලධර්ම හා සිද්ධාන්ත පද්ධතියක් හඳුනාගත නොහැකි බවයි. නමුත් නූතන ජාතික රාජ්‍යයන් හි ව්‍යවස්ථාදායකය දෙස සුපරීක්ෂාකාරීව බැලීම මගින් ඒවා සංවිධානය කර ඇති මූලධර්ම කිහිපයක් හඳුනාගත හැකිය. ඒවා නම් ,

- ව්‍යවස්ථාදායකය නාමකරණය
- ව්‍යුහය
- සාමාජිකත්වය
- නිල කාලය
- පිළිගත් රීති පද්ධතියක් මගින් ව්‍යවස්ථාදායකය පවත්වාගෙන යාම.
- හදිසියේ නීති සම්පාදනය කිරීමේ අවකාශය ලොප් කිරීම.
- ජනතා පරමාධිපත්‍යය ගැබ්වූ ආයතනයක් ලෙස නිර්මාණය කිරීම.
- ව්‍යවස්ථාදායකය අත්තනෝමතිකව විසුරුවාහැරිය නොහැකි ආකාරයට සංවිධාන ගත කිරීම.

○ ව්‍යවස්ථාදායකය නාමකරණය

බොහෝ නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්හි ව්‍යවස්ථාදායකය හැඳින්වීම සඳහා භාවිත කරන නාමකරණය වන්නේ පාර්ලිමේන්තුවයි. මීට අදාළ නිදසුන් ලෙස බ්‍රිතාන්‍යය - ඉන්දියාව - ශ්‍රී ලංකාව දැක්විය හැකිය. නමුත් වෙනත් නාමකරණයන්ගෙන් ව්‍යවස්ථාදායකය නාමකරණය කරන ආකාරය හඳුනාගත හැකිය. නිදසුන් ලෙස , ඇමරිකාව - කොන්ග්‍රස් මණ්ඩලය , ජපානය - ඩයටි සභාව , රුසියාව - ඩුමාව

○ ව්‍යුහය

ව්‍යවස්ථාදායකය සංවිධානය කිරීමේ තවත් මූලධර්මයක් වන්නේ එහි ව්‍යුහය යි. නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්හි ව්‍යවස්ථාදායකයන් තුළ ප්‍රධාන ව්‍යුහයන් දෙකක් හඳුනාගත හැකිය. ඒකමාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායක - ද්වි මාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායක. ලංකාව - තුර්කිය - පෘතුගාලය වැනි රාජ්‍යයන් හි ඒක මාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායක පවතී. බ්‍රිතාන්‍යය - ඇමරිකාව - ඉන්දියාව ආදී රාජ්‍යයන් හි ද්වි මාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායකයක් පවතී.

○ සාමාජිකත්වය

ව්‍යවස්ථාදායකයේ සාමාජිකත්වය සංවිධානය කරන විට ප්‍රධාන කරුණු දෙකක් සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කරයි. එනම් , සාමාජික සංඛ්‍යාව විශාල හෝ කුඩා හෝ නොවන ආකාරයට නිර්මාණය කිරීම - විවිධ අවශ්‍යතා සහ ආශාවන් නියෝජනය වන පරිදි බහුවිධතාවයකින් යුක්තව නිර්මාණය කිරීම. සරලව දක්වන්නේ නම් ව්‍යවස්ථාදායකය රාජ්‍යයේ පවතින බහුවිධතාවය නියෝජනයේ කැඩපතක් විය යුතුය. රාජ්‍යයේ භූමිය සහ ජනගහනයේ ප්‍රමාණයට ගැලපෙන සාමාජිකයින් ප්‍රමාණයකින් ව්‍යවස්ථාදායකය සංවිධානය විය යුතුය.

○ නිල කාලය

ව්‍යවස්ථාදායකයන්හි නිලකාලය වඩාත් දිගු හෝ කෙටි නොවූ එකක් විය යුතුය. නූතන ජාතික රාජ්‍යයන් තුළ බොහෝ විට වසර 5 - 6 ක ආයුකාලයක් ව්‍යවස්ථාදායකයන් භුක්තිවිඳී. නමුත් ඇමරිකානු ව්‍යවස්ථාදායකය වන කොංග්‍රස් මණ්ඩලයේ නිල කාලය වසර 02 කි.

○ පිළිගත් රීති පද්ධතියක් මගින් ව්‍යවස්ථාදායකය පවත්වාගෙන යාම. (ස්ථාවර නියෝග)

ව්‍යවස්ථාදායකය සංවිධානය කිරීමේදී අවධානය යොමු කරන තවත් වැදගත් මූලධර්මයක් වන්නේ පිළිගත් රීති මාලාවක් මගින් ව්‍යවස්ථාදායක කටයුතු සංවිධානගත කිරීමයි. එම රීති මාලාව ස්ථාවර නියෝග ලෙස හඳුන්වයි. මීට අදාළව මන්ත්‍රීවරුන්ගේ අනවශ්‍ය කතා සීමා කිරීම - කතා කිරීම සඳහා කිසියම් කාලයක් ලබාදීම - අණ නොතකන මන්ත්‍රීවරුන් සභාවෙන් පිටමත් කිරීම - සභාව තහනම් කිරීම සම්බන්ධ බලතල කතානායකවරයාට පැවරීම ආදී තත්ත්වයන් හඳුනාගත හැකිය.

මහාචාර්ය ජී කොක් ස්ථාවර නියෝග වල ඇති වැදගත්කම් කිහිපයක් මෙසේ හඳුලවා දක්වයි.

- මහජන නියෝජිතයන්ගේ අපරිඤ්ඤාකාරී හා අක්‍රමවත් ක්‍රියා වැළැක්වීම.
- විවාදයන් හි මිනිරි බව සහ අර්ථවත් බව ආරක්‍ෂා වීම.
- සභාවේ වැඩ කටයුතු වල ක්‍රමානුකූලභාවය ඇති කරගැනීමට හැකිවීම.
- සභාවේ වැඩ කටයුතු කාර්යක්‍ෂමව සිදුකිරීමට හැකි වීම.

නූතනය තුළ ක්‍රියාත්මක වන තවත් මූලධර්මයක් වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ වැඩකටයුතු ආරම්භ කිරීමට පෙර පක්ෂ නායකයන්ගේ රැස්වීමක් පවත්වා ඒ ඒ පක්ෂ සඳහා අවශ්‍ය කාලය වෙන් කර ගැනීම - ඒ ඒ පක්ෂ වලින් කතාකරන මන්ත්‍රීවරුන් හා ඔවුන්ට හිමි කාල ප්‍රමාණයන් වෙත වෙනම බෙදා ගනියි.

o හදිසියේ නීති සම්පාදනය කිරීමේ අවකාශය ලොප් කිරීම.

ව්‍යවස්ථාදායකය සංවිධානය කිරීමේදී සලකා බලන තවත් මූලධර්මයක් වන්නේ හදිසියේ අපරීක්ෂාකාරීව ආවේග හා කැළඹීම් මත නීති සම්පාදනය කිරීමේ හැකියාව ලොප් කිරීමයි. නීති සම්පාදනය විවාරශීලීව - බුද්ධිමත්ව හා සංයමයකින් සිදුකළ යුතුය. මෙම හදිසියේ නීති පැනවීම වැළැක්වීම සඳහා සෑම ජාතික රාජ්‍යයකම අනුගමනය කරනු ලබන මූලධර්මය වන්නේ පනත් කෙටුම්පතක් නීතියක් වීමට පෙර ව්‍යවස්ථාදායක තුළ 03 වරක් සාකච්ඡා කිරීමයි. එය පනත පළමුවර කියවීම - දෙවන වර කියවීම - තෙවන වර කියවීම ලෙස හඳුන්වයි.

ඊට අදාළ විධිවිධාන,

I වර කියවීම - විෂය භාර අමාත්‍යවරයා පනත ව්‍යවස්ථාදායකයට ඉදිරිපත් කරමින් දෙවන වර විවාදයට ලක් කිරීම සඳහා දිනයක් තීරණය කර එය න්‍යාය පත්‍රයට ඇතුළත් කරයි.

II වර කියවීම - දෙවන වර පනත විවාදයට ගැනීමේදී පනත පොදුවේ සලකා බලමින් එහි වැදගත් කම් හා දුර්වලතාවයන් සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කරයි. පනත සම්මත වුවහොත් තුන්වන වර කියවීම සඳහා න්‍යාය පත්‍රයට ඇතුළත් කරයි.

III වර කියවීම - තෙවන වර කියවීමේදී පනත තුළ ඇති වගන්ති උප වගන්ති සම්බන්ධයෙන් විශේෂ අවධානය යොමු කරමින් පනත විවාදයට ලක් කරයි. මෙය කාරකසභා අවස්ථාව ලෙස හඳුන්වයි. විවාදය අවසානයේ පනත් කෙටුම්පත යළිත් සම්මත කළ යුතු ය. ද්වි මාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායකයක් නම් දෙවන මණ්ඩලයේ අනුමැතිය සඳහා පනත් කෙටුම්පත ඉදිරිපත් කළ යුතුය. දෙවන මණ්ඩලය තුළ ද පනත තෙවරක් විවාදයට ලක් කරයි.

පනත නීතියක් වීම - ව්‍යවස්ථාදායකය පනත සම්මත කිරීමෙන් අනතුරුව පනත් කෙටුම්පතට අවසාන අනුමැතිය ලබා ගැනීම සඳහා අදාළ බලධාරියාට යොමු කළ යුතුය. ඔහු බොහෝ විට විධායකය හෝ කතාන්‍යකවරයා විය හැකිය. එම බලධාරියාගේ අනුමැතියෙන් පසුව පනත් කෙටුම් පත නීතියක් වේ.

o ජනතා පරමාධිපත්‍යය ගැබ්වූ ආයතනයක් ලෙස නිර්මාණය කිරීම.

o ව්‍යවස්ථාදායකය අත්තනෝමතිකව විසුරුවාහැරිය නොහැකි ආකාරයට සංවිධාන ගත කිරීම.

■ **ව්‍යවස්ථාදායකයේ කාර්යභාරය**

1. නීති සම්පාදනය (ව්‍යවස්ථාදානය)
2. විධායකය පාලනය හා මෙහෙයවීම.
3. මුදල් පාලනය (අයවැය පාලනය)
4. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කිරීම.
5. මහජනතාවගේ දුක්ගැනවිලි සොයාබැලීම.
6. මන්ත්‍රීවරුන් පුහුණු කිරීම.
7. අධිකරණ කාර්යයන්
8. විවිධ පත්කිරීම්
9. විධායකයට අවශ්‍යය බහුතරය සැපයීම.

01. **නීති සම්පාදනය (ව්‍යවස්ථාදානය)**

ව්‍යවස්ථාදායකය සතු වැදගත්ම කාර්යය භාරය වන්නේ නීති සම්පාදනය යි. නූතන ජාතික රාජ්‍යය තුළ බලාත්මක වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් පනවන නීති පමණි. නමුත් අනු (උප) නීති සම්පාදන බලතල වෙනත් පළාත් පාලන ආයතන වලට පවරා ඇත්නම් එම ආයතන මගින් පනවන නීති ද බලාත්මක වේ.

02. **විධායකය පාලනය හා මෙහෙයවීම.**

ව්‍යවස්ථාදායකය සතු කාර්යක් ලෙස විධායකය පාලනය කිරීම හඳුනාගත හැකිය. නූතන ජාතික රාජ්‍ය තුළ ව්‍යවස්ථාදායකය සතු මෙම බලතලය ආකාර දෙකකට විග්‍රහ කළ යුතු ය.

o **කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ විධායකය පාලනය හා මෙහෙයවීම.**

කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ විධායකය බිහි වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය තුළිනි. එම නිසා විධායකය ව්‍යවස්ථාදායකයට පාලන කටයුතු සම්බන්ධයෙන් සාමූහිකව වගකීමට බැඳී සිටී. පාලන කටයුතු සම්බන්ධයෙන් වගකීම් නිසිලෙස ඉටු නොකරන විට ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ සම්මත කරනු ලබන විශ්වාස භංග යෝජනාවක් මගින් විධායකය ඉවත් කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකිය. එම නිසා සෘජුව විධායක පාලනයට හා මෙහෙයවීමට අවකාශය ව්‍යවස්ථාදායකය සතුවේ.

තවදුරටත්,

ප්‍රශ්න කිරීම - ආයාචනා කිරීම - දුක්ගැනවිලි ඉදිරිපත් කිරීම - විවේචනය කිරීම - මහජන මතය ඉදිරිපත් කිරීම වැනි වක්‍ර උපාය විධි මාර්ගයෙන් ද විධායකය පාලනය කිරීමට කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමක ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකිය.

මෙම ආකාරයට න්‍යායික මූලධර්ම හා සිද්ධාන්ත අනුව සෘජු හා වක්‍ර උපාය විධි ක්‍රම මගින් විධායකය පාලනයට කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකිය. නමුත් ප්‍රායෝගික භාවිතය තුළ මෙම න්‍යායික තත්ත්වයන් මෙලෙසින්ම ක්‍රියාත්මක නොවේ.

○ ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ විධායකය පාලනය හා මෙහෙයවීම.

ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ ව්‍යවස්ථාදායකයට සෘජුව විධායකය පාලනයට හා මෙහෙයවීමට අවකාශය නොමැත. ඊට හේතුව වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය තුළින් විධායක ජනාධිපතිවරයා තේරීපත් නොවීමයි. සෘජුව විධායකය පාලනයට නොහැකි මුත් වක්‍ර උපාය මාර්ගයන් මගින් විධායකය පාලනය කිරීමට ජනාධිපති ක්‍රමයක වුව ද ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකිය.

නිදර්ශන, විධායකය ඉදිරිපත් කරන ප්‍රතිපත්ති වලට අනුමැතිය නොදීම.
විධායකයට අවශ්‍යය නීති සම්පාදනය කර නොදීම.
විධායකයට අවශ්‍යය මුදල් අනුමත නොකිරීම.
(N.B. ඇමරිකානු ජනාධිපතියේ බලතල හා සෙනෙට් සභාව සම්බන්ධ ඒකකය අධ්‍යයනය කරන්න.)

03. මුදල් පාලනය (අයවැය පාලනය)

ව්‍යවස්ථාදායකය සතු තවත් වැදගත් බලතලයක් ලෙස මූල්‍යය බලතල පෙන්වා දිය හැකිය. නූතන ජාතික රාජ්‍යය තුළ ව්‍යවස්ථාදායකය හඳුන්වන අන්වර්ථ නාමකරණය වන්නේ ජාතික මුදල් පාලනය පිළිබඳ කළමනාකරු ය. ව්‍යවස්ථාදායකයට අතිවිශාල මූල්‍යය බලතල ප්‍රමාණයක් හිමිවේ. විධායකයට අවශ්‍යය මුදල් ලබාගැනීම - විදයම් කිරීම ව්‍යවස්ථාදායකයේ අනුමැතිය මත සිදු කළ යුතුය. - මුදල් නීති සම්පාදනයට බලතල ඇත්තේ ව්‍යවස්ථාදායකයටම පමණි. - විධායකය බදු පැනවිය යුත්තේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ අනුමැතිය මතය. මෙම ආකාරයට මුදල් පාලනය සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවස්ථාදායකට විශාල බලතල ප්‍රමාණයක් හිමි වේ.

04. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කිරීම.

රටේ මූලික නීතිය වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනය කිරීම ව්‍යවස්ථාදායකය කාර්යය හා බලතලයකි. නමුත් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් නම් එය සංශෝධනය කිරීමේ පූර්ණ බලතල ව්‍යවස්ථාදායකය සතුවෙයි. එනම් සාමාන්‍ය නීති සම්පාදනයට අවශ්‍යය නෛතික පදනම මත ව්‍යවස්ථාදායකයේ (1/2ක) සරල බහුතරයකින් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව සංශෝධනයට ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකිය.

නමුත් අනෙක් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් සංශෝධනය සම්බන්ධයෙන් පූර්ණ බලතල ව්‍යවස්ථාදායක නීති සම්පාදන ආයතනයට හිමි නොවේ. නමුත් අනෙක් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවක් වුව ද මූලික අදියර තුළ සංශෝධනය කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකිය.

05. මහජනතාවගේ දුක්ගැනවිලි සොයාබැලීම.

ව්‍යවස්ථාදායකයට පත්ව ඇත්තේ මහජන නියෝජිතයින් නිසා මහජනතාවගේ දුක් ගැනවිලි - අවශ්‍යතා සොයාබැලීම සහ එම අවශ්‍යතා ඉටු කිරීම ව්‍යවස්ථාදායකය සතු කාර්යය භාරයක් වේ.

06. මන්ත්‍රීවරුන් පුහුණු කිරීම.

මන්ත්‍රීවරුන් පුහුණු කිරීම - අනාගත නායකයින් පුහුණු කිරීම ව්‍යවස්ථාදායක සතු තවත් කාර්යභාරයකි. තරුණ නව ආධුනික මන්ත්‍රීවරුන්ට අවශ්‍ය අත්දැකීම් පුහුණුව ලබාදෙන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය තුළිනි.

07. අධිකරණ කාර්යයන්

ඇතැම් ව්‍යවස්ථාදායකයන් විසින් අධිකරණ කාර්යයන් ඉටු කිරීමේ සම්භාවිතාවක් නූතන ජාතික රාජ්‍යයන් තුළ ව්‍යවස්ථාදායකයන්හි භූමිකාව ගවේෂණය කිරීමෙන් පෙනී යයි. එම නිසා ඇතැම් අධිකරණ කාර්යන් ඉෂ්ටකිරීම ව්‍යවස්ථාදාය කාර්යය භාරයක් ලෙස විග්‍රහ කළ හැකිය. එය තහවුරු කිරීමට අදාළ ලෝක දේශපාලනය තුළ හමුවන අයෝමය නිදර්ශන

නිදර්ශන - ඇමරිකාවේ සෙනෙට් මණ්ඩලය
ඇමරිකානු ව්‍යවස්ථාවේ දෙවන මණ්ඩලය සෙනෙට් මණ්ඩලය යි. සෙනෙට් මණ්ඩලය ජනාධිපතිට එරෙහිව මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලය විසින් ගෙනඑන දෝෂාභියෝග වෝදනාව අධිකරණයක් ලෙස රැස්ව විනිශ්චය කරයි.

බ්‍රිතාන්‍ය සාම් මන්ත්‍රී මණ්ඩලය
බ්‍රිතාන්‍යය ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන මණ්ඩලය වන්නේ සාම් මන්ත්‍රී මණ්ඩලයයි. එය බ්‍රිතාන්‍යයේ ඇති උසස්ම අධිකරණ ආයතනය වේ.

08. විවිධ පත්කිරීම්

ව්‍යවස්ථාදායකය සතු තවත් කාර්යය හා බලතලයක් වන්නේ විවිධ පත්කිරීම් වලට සම්බන්ධවීමයි. මෙය තහවුරු කිරීම සඳහා සැපයිය හැකි ශක්තිවන්ත නිදර්ශන පවතී.

නිදර්ශන - ඉන්දියානු ජනාධිපති හා උප ජනාධිපති
ඉන්දියානු ආණ්ඩුක්‍රමය තුළ ජනාධිපති හා උප ජනාධිපති පත්කරනු ලබන්නේ ඡන්ද විද්‍යාලයක් විසිනි. එම ඡන්ද විද්‍යාලය නිර්මාණය වන්නේ මධ්‍යය ආණ්ඩුවේ සහ ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු වල ව්‍යවස්ථාදායකයන්හි සාමාජිකයන්ගෙනි.

පැරණි සෝවියට් ආණ්ඩුක්‍රමය
පැවති සෝවියට් ආණ්ඩුක්‍රමයට අනුව අමාත්‍ය මණ්ඩලය - අධිකරණ විනිසුරුවන් පත්කරනු ලබන්නේ ව්‍යවස්ථාදායක ආයතනය විසිනි.

ස්විස්ටර්ලන්ත ආණ්ඩුක්‍රමය
ස්විස්ටර්ලන්ත ආණ්ඩුක්‍රමයට අනුව විධායකය වන ෆෙඩරල් කවුන්සලයට - ෆෙඩරල් අධිකරණයට සාමාජිකයන් පත්කරනු ලබන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය විසිනි.

09. විධායකයට අවශ්‍යය බහුතරය සැපයීම.

■ **ව්‍යවස්ථාදායකයේ නව ප්‍රවනතා**

ව්‍යවස්ථාදායකයේ නව ප්‍රවනතාවය අර්ථ නිරූපනය,

ව්‍යවස්ථාදායකයේ නව ප්‍රවනතාවය යන්නෙන් අර්ථ නිරූපණය වන්නේ (හැඳින්වෙන්නේ) ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය සීමා වීමයි. 19 වන සියවසට පූර්ව අවධිය තුළ ව්‍යවස්ථාදායකය ඉතා බලවත් ශක්තිමත් පදනමකින් ක්‍රියාත්මක විය. නමුත් 19 සියවසට පසු 20 , 21 සියවස් වන විට ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය අතිශයින් සීමා වී විධායකය එම බලය අත්පත් කරගෙන ඇති ආකාරය පැහැදිලි වේ. නූතන දේශපාලන විද්‍යාඥයින්ගේ මතය වන්නේ ව්‍යවස්ථාදාන කාර්යයේදී ව්‍යවස්ථාදායකයේ ශක්තිය සාමාන්‍යමය අගයක පවතින බවයි. එයට හේතුව වන්නේ නූතනය තුළ ව්‍යවස්ථාදායකය සිදුකළ යුත්තේ කුමක් ද යන්න මුළුමනින් ම විධායක විසින් තීරණය කිරීමයි. ව්‍යවස්ථාදායකය සැබෑ ලෙසම සිදු කරනු ලබන්නේ එම තීරණයන් ට අනුමැතිය (එකඟතාවය) දීම පමණි. එම නිසා ව්‍යවස්ථාදායකය විධායකයට යටත් වී ඇති ආකාරය හඳුනාගත හැකිය.

○ **ව්‍යවස්ථාදායක බලය සීමාවීමට බලපෑ හේතු . . . .**

1. ව්‍යවස්ථාදායකයේ සාමාජිකයන් ප්‍රමාණය විශාල වීම.
2. පක්ෂ ක්‍රමය වර්ධනය වීම.
3. සුබසාධන ක්‍රමය වර්ධනය
4. කාර්යක්ෂම හා ක්‍රියාශීලී නායකත්වය
5. බලවත් රාජ්‍යයක් ලෙස ස්ථාපනය වීමේ අවශ්‍යතාවය
6. ආණ්ඩුවේ වියදම් අඛණ්ඩව වර්ධනය වීම.
7. නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්ට මුහුණදීමට ඇති සංකීර්ණ ප්‍රශ්න

01. **ව්‍යවස්ථාදායකයේ සාමාජිකයන් ප්‍රමාණය විශාල වීම.**

ව්‍යවස්ථාදායකයේ සාමාජිකයින් ප්‍රමාණය විශාලය. බහුවිධතාවයෙන් යුක්තය. ව්‍යවස්ථාදායකයේ සාමාජික ප්‍රමාණය විශාල නිසාත් විවිධ පක්ෂ කණ්ඩායම් වාර්ගික කොටස් නියෝජනය කරන සාමාජිකයන්ගෙන් යුක්ත නිසාත් තීරණ ගැනීමට , ක්‍රියාත්මකවීමට අවශ්‍ය එක්සත්භාවය නිර්මාණය කරගැනීමට අපහසු ය. නමුත් විධායකයේ බොහෝ විට එක් පුද්ගලයෙකුගෙන් හෝ සීමිත පුද්ගල කණ්ඩායමකින් සමන්විත වේ. එසේම විධායකය බහුවිධතාවය ඉතා අවම වේ. ඉතා ඉක්මනින් එකඟතාවයන් නිර්මාණය කර ගත හැකිය. එම තත්වය නිසා ව්‍යවස්ථාදායකයට වඩා වේගයෙන් තීරණ ගැනීමට ක්‍රියාත්මක වීමට විධායකයට හැකියාව ඇත. එම නිසා විධායකය බලවත් වී ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය සීමාවේ.

නිදර්ශන : ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ සාමාජික ප්‍රමාණය 225 කි. විධායකය ජනාධිපති ඇතුළු අමාත්‍යවරුන් කිහිපදෙනෙකුගෙන් නිර්මාණය වීම.

(N.B. අනෙකුත් රාජ්‍යයන්ගේ ව්‍යවස්ථාදායකයන් හා විධායකයන් ද බලන්න.)

02. පක්ෂ ක්‍රමය වර්ධනය වීම.

දේශපාලන පක්ෂක්‍රමයේ වර්ධනය ද ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය සීමාවීමට හේතු විය. පක්ෂක්‍රමය තුළ විධායකය සෑම විටම නිර්මාණය වන්නේ පක්ෂ නායකන්ගෙනි. ව්‍යවස්ථාදායකය නිර්මාණය වන්නේ පක්ෂ සාමාජිකයන්ගෙනි. පක්ෂ ක්‍රමය තුළ ඇති ලක්ෂණය වන්නේ පක්ෂ සාමාජිකයින් පක්ෂ නායකයින්ට අවනතවීමයි. මෙය විනයානුකූල බැඳීම ලෙස දේශපාලන විද්‍යාව තුළ හඳුන්වයි. මෙම බැඳීම නිසා පක්ෂ සාමාජිකයන් පක්ෂනායකයන්ට අවනත වේ. ඒ හරහා සිදුවන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය විධායකයට අවනතවීමයි. එම නිසා ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය සීමා වේ.

03. සුබසාධන ක්‍රමය වර්ධනය.

සුබසාධන ක්‍රමයේ ආරම්භය හා ව්‍යාප්තිය ද ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය සීමාවී විධායකයේ බලය වර්ධනයවීමට හේතු විය. 20 සියවස වන විට නූතන ලිබරල්වාදී සංකල්පයේ වර්ධනයත් සමඟ රාජ්‍යය විසින් නීතිය හා සාමය රැකීමට අමතරව සුබසාධනය ව්‍යාප්ත කිරීමට පෙළඹීම නිසා රාජ්‍යයේ කාර්යයන් පුළුල් විය. එහි ප්‍රතිඵලය බවට පත්වන්නේ මෙම කාර්යයන් වඩාත් විධිමත්ව ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා විධායක අසීමාන්තික ලෙස බලවත් වීමයි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ව්‍යවස්ථාදායකයට තිබූ වැදගත් භාවය , බලය , ශක්තිය දියවී යයි.

04. කාර්යක්ෂම හා ක්‍රියාශීලී නායකත්වය.

කාර්යක්ෂම හා ක්‍රියාශීලී නායකයින්ගෙන් සමන්විත වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය නොව විධායකයයි. ජ්‍යෙෂ්ඨ අත්දැකීම් සහිත පරිනත සාමාජිකයින්ගෙන් විධායකය නිර්මාණය වේ. ව්‍යවස්ථාදායකයේ සිටින්නේ බොහෝවිට ආධුනික දේශපාලන වශයෙන් අත්දැකීම් අඩු සාමාජිකයින්ය. කාර්යක්ෂම හා ක්‍රියාශීලී නායකයින් සිටින්නේ විධායකය තුළ නිසා එය ව්‍යවස්ථාදායකයට වඩා බලවත් වේ.

05. බලවත් රාජ්‍යයක් ලෙස ස්ථාපනයවීමේ අවශ්‍යතාවය.

ජාතික දේශපාලනය තුළ මෙන්ම ජාත්‍යන්තර දේශපාලනය තුළ බලවත් රාජ්‍යයක් ලෙස ස්ථාපනය වීම සම්බන්ධයෙන් සෑම ජාතික රාජ්‍යයකටම ආශ්‍යයක් පවතී. ජාත්‍යන්තරය තුළ ශක්තිමත් රාජ්‍යයක්වීම සඳහා ආර්ථික - දේශපාලන - යුධමය ශක්තිය වැනි අංශ දියුණුකිරීමට සිදුවේ. මෙම අංශ සංවර්ධනය කිරීම සඳහා විධායකයේ ශක්තිය වැදගත්වේ. විශේෂයෙන් අභ්‍යන්තර හා බාහිර ස්වාධීපත්‍යයට සිදුවන බලපෑම් මර්ධනය කරමින් ක්‍රියාත්මක විය හැකි වන්නේ ශක්තිමත් විධායකයකයට පමණි. එම තත්වය මත විධායක ශක්තිමත් වූ අතර එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ව්‍යවස්ථාදායකයේ ශක්තිය හීන විය.

06. ආණ්ඩුවේ වියදම් අඛණ්ඩව වර්ධනය වීම.

ආණ්ඩුවේ කාර්යයන් ප්‍රමාණය විශාල වශයෙන් වර්ධනය විය. එම නිසා ආණ්ඩුවේ වියදම් අධික විය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විධායකය බලවත් විය. ආණ්ඩුවේ කාර්යයන්ට අවශ්‍යය මුදල් වෙන් කිරීම ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් සිදු කළ ද ඒවා තීරණය කරනු ලබන්නේ සහ ක්‍රමානුකූලව වියදම් කරනු ලබන්නේ විධායක විසිනි. එම නිසා විධායකය බලවත් වී ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය සීමා වේ.

07. නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්ට මුහුණදීමට ඇති සංකීර්ණ ප්‍රශ්න

නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්ට මුහුණදීමට සිදුවී ඇති සංකීර්ණ ප්‍රශ්න හමුවේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය අතික්‍රමනය කරමින් විධායකය බලවත් වී තිබේ. විශේෂයෙන් තුන්වන ලෝකයේ රාජ්‍යයන් හි දුගී භාවය තුරන් කිරීම - ජාතිකත්වය පවත්වා ගැනීම - රාජ්‍යය සංවර්ධනය කිරීම - සුබසාධනය පවත්වාගැනීම වැනි කාර්යයන් හිදී විධායකය ඊට සක්‍රීයව දායක විය. ඒ හරහා විධායකය බලවත්වී ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය සීමා විය.

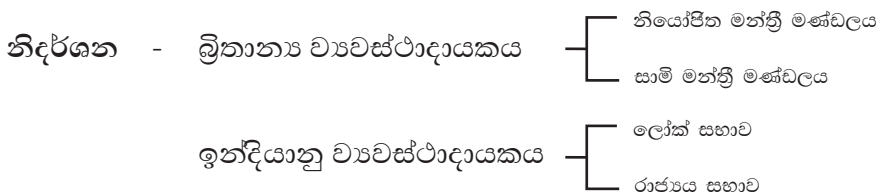
■ ද්වීමාණ්ඩලික වාදය සහ ඒක මාණ්ඩලික වාදය

- ව්‍යවස්ථාදායකයන් ඒක මාණ්ඩලික හා ද්වීමාණ්ඩලික ලෙස වර්ග කිරීමේ පදනම

නීති සම්පාදනය සඳහා පවතින ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ පවතින මණ්ඩල (සභාවන්) ප්‍රමාණය මත පදනම් වෙමින් මෙම වර්ගීකරණය සිදු කරයි.

- ද්වීමාණ්ඩලික වාදය යනු කුමක්දැයි හැඳින්වීම.

ද්වීමාණ්ඩලික වාදය යනු ව්‍යවස්ථාදායකය මණ්ඩල දෙකකින් යුක්ත වීමයි. වෙනත් ආකාරයකින් දක්වන්නේ නම් නීති සම්පාදන ආයතනය තුළ පළමු සභාව - දෙවන සභාව වශයෙන් සභා දෙකක් පවතින්නේ නම් එවැනි ව්‍යවස්ථාදායකයක් ද්වීමාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායකයක් වේ.

- ඒක මාණ්ඩලික වාදය යනු කුමක්දැයි හැඳින්වීම.

ඒක මාණ්ඩලික වාදය යනු ව්‍යවස්ථාදායකය එක් මණ්ඩලයකින් යුක්තවීමයි. වෙනත් ආකාරයකින් දක්වන්නේ නම් නීති සම්පාදන ආයතනය තුළ එක් සභාවක් පමණක් ක්‍රියාත්මක වන්නේ නම් එවැනි ව්‍යවස්ථාදායකයක් ඒක මාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායකයක් වේ.

- නිදර්ශන - ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවස්ථාදායකය
- පෘතුගාල ව්‍යවස්ථාදායකය
- තුර්කි ව්‍යවස්ථාදායකය

● ද්වි මාණ්ඩලික වාදයට පක්ෂව හා විපක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්ක.

නීති සම්පාදනයට වඩාත් යෝග්‍ය වන්නේ ඒක මාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායකයක් ද ? ද්විමාණ්ඩලික ව්‍යවස්ථාදායකයක් ද? යන පැනය දේශපාලන විද්‍යාව තුළ විවාදයට ලක්වී ඇති පොදු එකඟතාවයකට එළඹී නොමැති ගැටලුවකි. මෙහිදී දේශපාලන විද්‍යාඥයින් හා ආණ්ඩුක්‍රම වේදීන් දෙවන මණ්ඩලයට පක්ෂව මෙන්ම විපක්ෂව තර්ක ඉදිරිපත් කර තිබේ.

○ දෙවන මණ්ඩලයට පක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්ක.

01. ඒකමාණ්ඩලික වාදය තුළ නීති සම්පාදනයේදී ඇතිවිය හැකි අත්තනෝමතික ආඥාදායකත්වය මර්ධනය කිරීමට හැකිවීම.

ව්‍යවස්ථාදායකයේ එක් මණ්ඩලයක් පමණක් පවතින විට එය ඇතැම්විට අත්තනෝමතික ආඥාදායක ස්වභාවයක් ගැනීමේ අවකාශය පවතී. එවැනි තත්ත්වයක් නිර්මාණය විය හැක්කේ ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ එක් පක්ෂයක් විසින් ප්‍රමාණය ඉක්මවා ගිය බහුතර බලයක් හිමිකරගත් අවස්ථාවකදී ය. එම බහුතර බලය දිනාගත් පක්ෂය අත්තනෝමතික අදහස් දරණ පක්ෂයක් නම් ස්වකීය ජනවර්ගයට වරප්‍රසාද දෙන නීති අත්තනෝමතිකව සුළු ජනවර්ග නොසලකා හරිමින් සම්පාදනය කළ හැකිය. එවැනි තත්ත්වයක් තුළ ව්‍යවස්ථාදායකය අත්තනෝමතික ආඥාදායක හැඩයක් ගනී. මෙම තත්ත්වය පාලනය සඳහා ඇති හොඳම සංරෝධකය වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායක තුළ දෙවන මණ්ඩලයක් නිර්මාණය කිරීම බව විචාරක මතයයි. එය දෙවන මණ්ඩලයේ අවශ්‍යතාවය යහපත්භාවය තහවුරු කරන මතයකි. එම නිසා එය දෙවන මණ්ඩලයට පක්ෂව ඉදිරි පත්වී ඇති තර්කයක් වේ.

“පළමු මණ්ඩලයේ හිතුවක්කාරී සහ ආඥාදායක ක්‍රියාකලාපය මර්ධනය කිරීම සඳහා ඇති හොඳම ක්‍රමය දෙවන මණ්ඩලයක පැවැත්මයි”

-බ්‍රයිස් සාම්වරයා-

“ඒක මණ්ඩල ක්‍රමයක් යටතේ ඇතිවිය හැකි ආඥාදායකත්වය මර්ධනය සඳහා ඇති හොඳම සංරෝධකය දෙවන මණ්ඩලයක් පැවතීමයි.”

-ජේ.එස්. මිල්-

02. පළමු සභාව දුර්දිග නොබලා හදිසියේ පනවන අණ පණත් යළි සලකා බැලීම.

පළමු සභාව ඡන්දයෙන් තේරීපත්වූ සභාවක් නිසා ඡන්ද දායකයන් සතුටු කිරීමේ අරමුණින් හදිසියේ අධුරදර්ශීව හැඟීම හා කැළඹීම මත නීති සම්පාදනය කිරීමෙන් අවකාශයක් පවතී. එම තත්ත්වය පාලනය කිරීම සඳහා දෙවන මණ්ඩලයක් පැවතිය යුතු බව දේශපාලන විද්‍යාඥයින්ගේ මතයයි. එය දෙවන මණ්ඩලයේ අවශ්‍යතාවය යහපත් භාවය තහවුරු කරන මතයක් නිසා එය දෙවන මණ්ඩලයට පක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

“දෙයක් දෙස ඇස් දෙකකින් බලනවාට වඩා හතරකින් බැලීම වඩා යෝග්‍ය වේ”

-බ්‍රිලන්ට්ස්ලි-

03. සුළු ජන කොටස් වලට නියෝජනයක් ලබාදීම.

බහුවාර්ගික සමාජ ක්‍රමයක් තුළ ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ සුළු ජන කොටස්වලට නියෝජනයක් නොලැබී යා හැකිය. ඇතැම්විට නියෝජනයක් ලැබුණ ද එය ප්‍රමාණවත් නියෝජනයක් නොවිය හැකිය. මෙම ආකාරයට ව්‍යවස්ථාදායකයේ පළමු මණ්ඩලය තුළ නියෝජනයක් නොලැබූ හෝ ප්‍රමාණවත් නියෝජනයක් නොලැබූ ජන කණ්ඩායම් වලට ව්‍යවස්ථාදායක තුළ නියෝජනයක් ලබාදීම සඳහා දෙවන මණ්ඩල ක්‍රමය භාවිතා කළ හැකිය. එය දෙවන මණ්ඩලයට පක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයකි.

04. උගතුන් බුද්ධිමතුන් දේශපාලනයට සම්බන්ධ කර ගැනීම.

සමස්ත සමාජයේම පොදු අභිවෘද්ධිය උදෙසා විශේෂ මෙහෙයක් ඉටු කළ ලේඛකයන් - කලාකරුවන් - බුද්ධිමතුන් - විශේෂඥයින් - සමාජ සේවකයින් වැනි අයගේ සේවය රටට ලබාගැනීම සඳහා දෙවන මණ්ඩලයක් අවශ්‍යයැයි මතයක් පවතී. මෙම තර්කයෙන් තවදුරටත් ප්‍රකාශ කරනු ලබන්නේ උගතුන් බුද්ධිමතුන් පක්ෂ තරඟකාරී බලදේශපාලනයට සම්බන්ධ නොවන නිසා ඔවුන් දේශපාලනය කටයුතු වලට සම්බන්ධ කර ගැනීම සඳහා දෙවන මණ්ඩල ක්‍රමය වඩාත් යෝග්‍ය බවයි. එය දෙවන මණ්ඩලයට පක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයකි.

නිදර්ශන - 1947 සෝල්බරි ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන මණ්ඩලය වන සෙනෙට් සභාවට සාමාජිකයන් 15 බඳවා ගැනීම.

05. විශේෂ අවස්ථා වලදී විධායකය සුපරීක්ෂා කරන්නෙකු ලෙස ක්‍රියා කිරීම.

බොහෝ විට විධායකය පරීක්ෂා කිරීමේ කාර්යය පළමු සභාව විසින් සිදු කරයි. නමුත් සෑම ව්‍යවස්ථා දායකයකම පළමු සභාව නිශ්චිත නිලකාලයක් සඳහා පත්වන අස්ථාවර ආයතනයකි. එම නිසා විශේෂිත අවස්ථා වලදී විධායකය සුපරීක්ෂා කරන්නෙකු ලෙස ක්‍රියාත්මක වීමට දෙවන මණ්ඩලය අවශ්‍යය යැයි තර්කයක් පවතී. එය දෙවන මණ්ඩලයට පක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයකි.

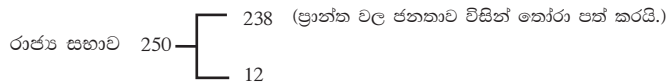
නිදර්ශන - කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ විධායකය වන කැබිනට් මණ්ඩලය දෙවන මණ්ඩලයට සාමූහිකව වගකීමට බැඳී නැත. එම නිසා සෘජුව විධායක පාලනයට දෙවන මණ්ඩලයට නොහැකිය. නමුත් චක්‍ර උපාය මාර්ග වන ප්‍රශ්න කිරීම - විවේචනය කිරීම - උපහාසයට ලක්කිරීම වැනි ක්‍රම හරහා විධායකය පාලනයට දෙවන මණ්ඩලයට හැකිය.

ඇමරිකාවේ විධායකය වන ජනාධිපතිගේ බලතල ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන සභාව වන සෙනෙට් මණ්ඩලය මගින් පාලනයට ලක් කිරීම.

06. ප්‍රාන්ත රාජ්‍යයන්ට නියෝජනයක් ලබාදීම සඳහා.

සංඛ්‍යා ආණ්ඩුක්‍රම තුළ දෙවන සභාවක් නිර්මාණය කරනු ලබන්නේ ප්‍රාන්ත වලට මධ්‍ය ආණ්ඩුව තුළ නියෝජනයක් ලබාදීම සඳහාය. එහි අරමුණ වන්නේ ප්‍රාන්ත අවශ්‍යතා මධ්‍ය ආණ්ඩුව තුළ නියෝජනය කිරීමයි. එම නිසා ප්‍රාන්ත අවශ්‍යතා නියෝජනය කිරීම සඳහා දෙවන මණ්ඩලයක් අවශ්‍යය බවට තර්කයක් පවතී.

නිදර්ශන - ඉන්දියානු ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන සභාව රාජ්‍යය සභාව වේ. එහි සාමාජිකයන් 250 කි. ආකාර දෙකකට පත් කරයි. 238 ක් ප්‍රාන්ත මගින් ද 12 ක් ජනාධිපති විසින් ද පත් කරයි.

ඇමරිකානු ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන මණ්ඩලය සෙනෙට් සභාවයි. මෙහි සාමාජික සංඛ්‍යාව 100 කි. ප්‍රාන්ත වලට සමාන නියෝජනයක් ලබාදෙමින් මෙම පත්කිරීම සිදු කරයි. (ප්‍රාන්ත 50 × 2 = 100)

o දෙවන මණ්ඩලයට විපක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්ක

01. ජනතා කැමැත්ත එක් ආයතනයකින් පමණක් ප්‍රකාශ විය යුතු වීම.

ව්‍යවස්ථාදායකය තුළින් ප්‍රකාශ වන්නේ ජනතා කැමැත්ත නම් ඒය ප්‍රකාශයට පත් විය යුත්තේ එක් මණ්ඩලයක් තුළින් පමණි. දෙවන මණ්ඩලයක් පවතින විට ජනතා කැමැත්ත මණ්ඩල දෙකකින් ප්‍රකාශයට පත්වේ. එය ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ ගැටුම් ඇතිවීමට, ව්‍යවස්ථාදායකයේ ඒකීය භාවය , එක්සත්භාවය බිඳවැටීමට බලපායි. එම නිසා දෙවන මණ්ඩලය අනවශ්‍ය ආයතනයකි. එය දෙවන මණ්ඩලයට විපක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයකි.

02. නීති පැනවීමේදී ඇතිවන අනවශ්‍යය ප්‍රමාදය.

ව්‍යවස්ථාදායකය නීති සම්පාදනය කරන විට තුන් වරක් සාකච්ඡා කිරීම ලක්ෂණයකි. පළමුවර කියවීම - දෙවන වර කියවීම - තෙවන වර කියවීම ලෙස එය හඳුන්වයි. ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ මණ්ඩල දෙකක් පවතින විට පළමු මණ්ඩලය තුළ මෙන්ම දෙවන මණ්ඩලය තුළ ද පනත් කෙටුම්පත තුන් වරක් සාකච්ඡා කළ යුතුය. මෙම තත්ත්වය නිසා නීති සම්පාදයේදී අනවශ්‍යය ප්‍රමාදයක් ඇතිවේ. එම නිසා දෙවන මණ්ඩල ක්‍රමය නීති සම්පාදනයේදී අනවශ්‍යය ප්‍රමාදයක් ඇති කරන ආයතනයක් බවට මතයක් පවතී. තවදුරටත් පළමු මණ්ඩලයේ පනත් කෙටුම්පත් අනවශ්‍යය ලෙස ප්‍රමාදකිරීමේ හැකියාව දෙවන මණ්ඩලය සතු නම් ව්‍යවස්ථාදාන කාර්යය තවදුරටත් ප්‍රමාද වේ.

නිදර්ශන - බ්‍රිතාන්‍යය ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන මණ්ඩලය වන සාම් මන්ත්‍රී මණ්ඩලයට පළමු සභාව වන නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලය විසින් ඉදිරිපත් කරන සාමාන්‍යය පනත් කෙටුම්පතක් 01 ක් වසරක් ද මුදල් කෙටුම්පතක් 01 ක් මාසයක් ද ප්‍රමාද කළ හැකිය.

03. සුළු ජාතීන්ට නියෝජනයක් නොලැබීම.

ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ සුළුජාතීන්ට නියෝජනයක් ලැබෙන ලෙස පත්කළ මන්ත්‍රීවරුන් සේවය කළේ සුළුජාතීන් වෙනුවෙන් නොවේ. ඔවුන් පත් කළ අගමැතිවරයා වෙනුවෙනි. එම නිසා සුළු ජාතීන්ට නියෝජනයක් සැපයීමට දේවන මණ්ඩලය නිර්මාණය කළ ද එම අරමුණ දේවන සභාව තුළින් ඉටු නොවීය. අනෙක් සාධයක වන්නේ පළමු සභාව තුළට ද සුළු ජාතීන්ට නියෝජනයක් ලැබෙන සේ මන්ත්‍රීවරු පත් කිරීමයි. එම නිසා දේවන මණ්ඩලයක් සුළු ජාතීන් ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍යය නොවන බවට තර්කයක් පවතී.

නිදර්ශන - ඉන්දියානු ව්‍යවස්ථාදායකයේ පළමු සභාව ලෝක් සභාවට ආංශල ඉන්දියානුවන් වෙනුවෙන් සාමාජිකයන් 02 ක් ජනාධිපති විසින් පත් කිරීම.

ලෝක් සභාව 545 — { 543
02 (සුළු ජාතීන් වන ආංශල ඉන්දියානුවන්ට නියෝජනයක් ලැබෙන සේ පත් කරයි.)

1947 සෝල්බරි ව්‍යවස්ථාදායකයේ පළමු සභාව නියෝජිත මන්ත්‍රී මණ්ඩලයට සුළු ජාතීන් වෙනුවෙන් මන්ත්‍රීවරු 06 ක් අග්‍රාණ්ඩුකාරවරයා පත් කරයි.

නි.ම.මණ්ඩලය 101 — { 95
06 (සුළු ජාතීන් ට නියෝජනයක් ලැබෙන සේ පත් කරයි.)

04. පළමු සභාව පාලනයට දේවන සභාවට නොහැකිවීම.

පළමු සභාව වන මහජන මන්ත්‍රී මණ්ඩලය පාලනයට වෙනත් ආකාරයකින් දක්වන්නේ නම්, පළමු මණ්ඩලයට සංරෝධකයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වීමට දේවන මණ්ඩලයට නොහැකිය. එම නිසා පළමු සභාව පාලනය කිරීමේ අරමුණින් දේවන සභාවක් නඩත්තු කිරීම අවශ්‍යය නොවන බව දක්වමින් දේවන මණ්ඩලයේ අනවශ්‍යය භාවය සහ අවැදගත් භාවය තහවුරු කරයි. එය දේවන මණ්ඩලයට විපක්‍ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයකි. ලෝකයේ දේවන මණ්ඩල අතරින් බලවත් වන්නේ ඇමරිකානු දේවන මණ්ඩලය වන සෙනෙට් මණ්ඩලය පමණි. අනෙක් සියළු දේවන මණ්ඩල පළමු මණ්ඩලයේ අතකොලු පමණි.

නිදර්ශන - ඉන්දියානු දේවන මණ්ඩලය වන රාජ්‍ය සභාවටත් බ්‍රිතාන්‍යය දේවන සභාව වන සාම් මන්ත්‍රී මණ්ඩලයටත් මූල්‍ය බලතල හිමිනොවීම.

බ්‍රිතාන්‍යය දේවන මණ්ඩලය වන සාම් මන්ත්‍රී මණ්ඩලයටත් සෝල්බරි දේවන මණ්ඩලය වන සෙනෙට් සභාවටත් පළමු සභාව විසින් ඉදිරිපත් කරන සාමාන්‍ය පනත් කෙටුම්පත් ප්‍රතික්‍ෂේප කළ නොහැකිවීම - පළමු සභාවේ අනුමැතියකින් තොරව සංශෝධනය කළ නොහැකි වීම. - අදාළ කාල සීමාවට වඩා ප්‍රමාද කිරීමට නොහැකිවීම.

05. පළමු සභාවට හදිසියේ - අපරීක්ෂාකාරීව සහ හොර රහසේ නීති සම්පාදනය කිරීමට අවකාශය නොලැබීම.

ව්‍යවස්ථාදානයේදී අදාළ විධිවිධානය වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය තුළ පනත් කෙටුම්පතක් 03 වරක් සාකච්ඡා කිරීමයි. මෙම ක්‍රියාමාර්ගය මත හදිසියේ නීති සම්පාදනය කිරීමට අවකාශය නොමැත. එසේම ව්‍යවස්ථාදායක තුළ විරුද්ධ පක්ෂයේ සාමාජිකයන්ද සිටින නිසා අපරීක්ෂාකාරීව නීති සම්පාදනය කිරීමට නොහැකිය. ජනමාධ්‍යය මගින් පනත් කෙටුම්පත් සම්බන්ධයෙන් ජනතාව දැනුවත් කරන නිසා හොර රහසේ නීති සම්පාදනයට ද අවකාශයක් නැත. එම නිසා හදිසියේ - අපරීක්ෂාකාරීව හොර රහසේ නීති සම්පාදන කාර්යයට සංරෝධකයක් වශයෙන් දෙවන මණ්ඩලයක් අවශ්‍යය නොවේ. එය දෙවන මණ්ඩලයට විපක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයකි.

06. සමාජ ප්‍රගතියට බාධාකාරී ආයතනයක් වීම.

දෙවන මණ්ඩලයට විපක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තවත් තර්කයක් වන්නේ එය සමාජ ප්‍රගතියට බාධාකාරී ආයතනයක් බවයි. බොහෝ විට දෙවන මණ්ඩලය සමන්විත වන්නේ මැදි වයස ඉක්මවූ ගතානුගතික සාම්ප්‍රදායික අදහස් දරණ සාමාජිකයන්ගෙනි. එම නිසා එය බොහෝවිට සමාජ ප්‍රගතියට බාධාකාරී ආයතනයක් ලෙස දේශපාලන විද්‍යාඥයින් පෙන්වා දෙයි. එය දෙවන මණ්ඩලයට විපක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයකි.

නිදර්ශන - ඉන්දියානු ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන මණ්ඩලය රාජ්‍ය සභාවයි. එයට තේරීපත් වීමට වයස අවු. 30 සම්පූර්ණ විය යුතුය. එසේම එම සභාව හඳුන්වනු ලබන්නේ මහලෙන්ගේ මණ්ඩලය නමිනි.

බ්‍රිතාන්‍ය ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන මණ්ඩලය සාම් මන්ත්‍රී මණ්ඩලයයි. එය පාරම්පරික , සාම්ප්‍රදායික ආයතනයකි.

07. පළමු මණ්ඩලයේ පිටපතක් (කාබන් කොපියක්) වීම.

දෙවන මණ්ඩලයට විරුද්ධව ඉදිරිපත්වී ඇති තවත් තර්කයක් වන්නේ එය පළමු මණ්ඩලයේම පිටපතක් බවයි. එමගින් අර්ථ නිරූපණය වන්නේ පළමු සභාවේ කාර්යයන් එලෙසම අනුමත කිරීම දෙවන මණ්ඩලය විසින් සිදු කරන බවයි. මෙම තත්ත්වය නිසා දේශපාලන විද්‍යාඥයින් මත පළකරනු ලබන්නේ එක් කාර්යක් කිරීම සඳහා ආයතන දෙකක් අවශ්‍යය නොවන බවයි. එම නිසා පළමු මණ්ඩලයේ කාර්යයන් එලෙසම අනුමත කිරීමට දෙවන මණ්ඩලයක් අවශ්‍යය නොවන බවට මතයක් පවතී, එය දෙවන මණ්ඩලයට විපක්ෂව ඉදිරිපත්වී ඇති තර්කයකි.

08. ප්‍රාන්ත රාජ්‍යයන්ට නියෝජනයක් නොලැබීම.

සංඛ්‍යා රාජ්‍යයක් තුළ ප්‍රාන්ත රාජ්‍යයන්ට මධ්‍ය ආණ්ඩුවේ ව්‍යවස්ථාදායක තුළ නියෝජනයක් ලබාදීමට දෙවන මණ්ඩලය නිර්මාණය කළ ද ප්‍රායෝගික භාවිතය තුළදී සිදුවී ඇත්තේ එම දෙවන මණ්ඩල ප්‍රාන්ත අවශ්‍යතාවයන් මධ්‍ය ආණ්ඩුව තුළ නියෝජනය කිරීම නොව ජාතික අවශ්‍යතාවයන් නියෝජනය කිරීමයි. එම නිසා දෙවන මණ්ඩලය ප්‍රාන්ත අවශ්‍යතාවයන් නියෝජනය නොකරන ආයතනයක් බවට මතයක් පවතී.

09. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ක්‍රියාවලියෙන් පරි බාහිරව පැවතීම.

පළමු මණ්ඩලය සෘජුව මහජන ඡන්දයෙන් තේරීපත්වන සභාවකි. එසේම අදාළ නිලකාලයට පසුව එය විසිරී යයි. නමුත් දෙවන මණ්ඩලය එම තත්ත්වයට වඩා වෙනස් වෙයි. එය ඇතැම්විට පාරම්පරික ආයතනයක් විය හැකිය. නැතිනම් එකවර විසිර නොයන ස්ථාවර ආයතනයක් විය හැකිය. ජනමතයට අනුව එය සංවිධාන ගත කිරීම අපහසු විය හැකිය. එම නිසා ප්‍රජාතන්ත්‍රික හැඩය කිසියම් ප්‍රමාණයකින් මෙම දෙවන මණ්ඩල තුළ අවම වේ. එය දෙවන මණ්ඩලයට එල්ලවී ඇති විපක්‍ෂ තර්කයකි.

නිදර්ශන - බ්‍රිතාන්‍යය ව්‍යවස්ථාදායකයේ දෙවන මණ්ඩලය සාමි මන්ත්‍රී මණ්ඩලය පාරම්පරික ආයතනයකි.

ඉන්දියානු දෙවන මණ්ඩලය රාජ්‍යය සභාව හා සෝල්බරි දෙවන මණ්ඩලය වන සෙනෙට් සභාව එකවර විසිර නොයන ස්ථාවර ආයතන වේ.

10. වියදම් අධික වීම.

ද්වීමාණ්ඩලික වාදයට එල්ලවී ඇති තවත් විපක්‍ෂ තර්කයක් වන්නේ වියදම් අධික ක්‍රමයක් වීමයි. කාර්යක්‍ෂමතාවය සහ ප්‍රයෝජනවත් භාවය මත පදනම්ව බලන කල්හි මෙහි වැදගත් භාවයට වඩා සිදුවන්නේ මුදල් නාස්තිවීමකැයි විචාරකයෝ මත පළකරති. එය දෙවන මණ්ඩලයට විපක්‍ෂ තර්කයකි.

11. දෙවන මණ්ඩලය සංවිධාන ගත කිරීම පිළිබඳ පොදු මතයක් නොමැති වීම.

දෙවන මණ්ඩලය ට විපක්‍ෂව පළවී ඇති තවත් තර්කයක් වන්නේ එය සංවිධානගත කළ යුතු ආකාරය සම්බන්ධයෙන් පොදු මතයක් නොමැති බවයි.

නිදර්ශන - බ්‍රිතාන්‍යය සාමි මන්ත්‍රී මණ්ඩලය රැජින විසින් මුළු ජීවිත කාලය සඳහාම නාමකරණයෙන් පත් කරයි.

කැනඩාවේ පියර් සභාවට අග්‍රාණ්ඩුකාරවරයා විසින් මුළු ජීවිත කාලයටම නියෝජිතයින් පත් කරයි.

ඇමරිකාවේ සෙනෙට් සභාවට ප්‍රාන්ත වල ජනතාව ඡන්දයෙන් නියෝජිතයින් පත් කරයි.

ඉන්දියාවේ රාජ්‍ය සභාවට ප්‍රාන්ත වල ජනතාව ඡන්දයෙන් ද ජනාධිපති විසින් නාමකරණයෙන් ද සාමාජිකයන් තෝරාපත් කර ගනී.

වි ධායකය

විධායකය

● විධායකය හැඳින්වීම.

විධායකය හැඳින්වීමේදී විධායකය යන වාක් සංකේතය අර්ථ දෙකකින් විග්‍රහ කිරීමට දේශපාලන විද්‍යාඥයෝ පෙළඹී ඇත. එනම් විධායකය යන වාක් සංකේතයේ පුළුල් අර්ථය හා පටු අර්ථය යි.

විධායකය යන පදයේ පුළුල් අර්ථය

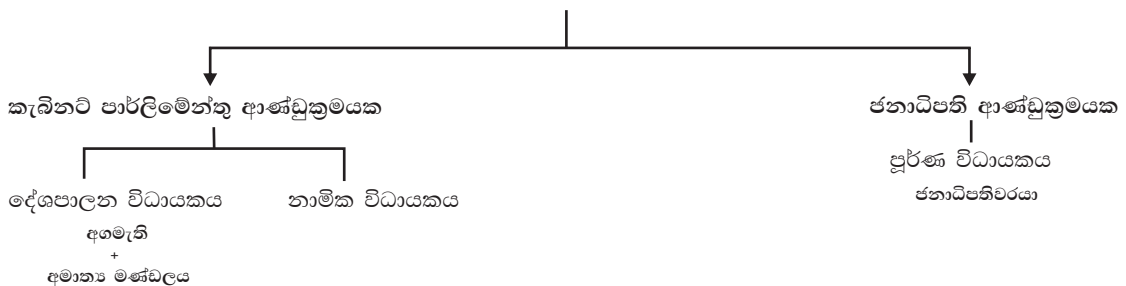
විධායකය යන පදය පුළුල් අර්ථයකින් අර්ථ නිරූපණය කිරීමේදී එමගින් රාජ්‍ය සේවය පරිපාලනය කිරීම හා සම්බන්ධ සමස්ත නිලධාරී පැළැන්තියම සංකේතවත් වේ. ඒ අනුව ආණ්ඩුවේ විධායක බලය ක්‍රියාවට නංවන පුද්ගලයා හෝ පුද්ගල කණ්ඩායම - සිවිල් සේවාව (රාජ්‍ය සේවය - ස්ථිර විධායකය) - පොලීසිය - නමුදුවා යන සෑම අංගයක්ම ඊට අදාළවෙයි.

විධායකය යන පදයේ පටු අර්ථය

විධායකය යන පදය පටු අර්ථයකින් අර්ථ නිරූපණය කිරීමේදී එමගින් සංකේතවත් වන්නේ ආණ්ඩුවේ විධායක බලය ක්‍රියාවට නංවන පුද්ගලයා හෝ පුද්ගල කණ්ඩායම පමණි. නිදර්ශන ලෙස කැබිනට් ආණ්ඩුක්‍රමයක පටු අර්ථයෙන් විධායකය යනුවෙන් සංකේතවත් වන්නේ විධායක බලය ක්‍රියාවට නංවන අගමැති ප්‍රමුඛ කැබිනට් මණ්ඩලය පමණි. ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක නම් සංකේතවත් වන්නේ විධායක බලය ක්‍රියාවට නංවන ජනාධිපතිවරයා පමණි.

■ විධායක වර්ග

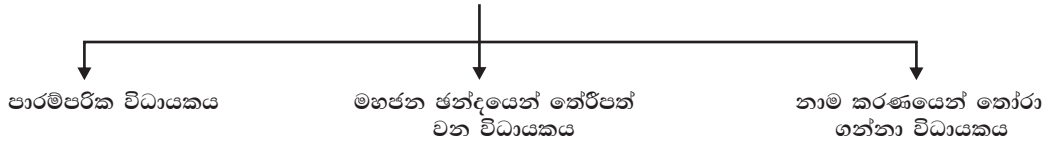
01. ආණ්ඩුව තුළ ක්‍රියාත්මක වන විධායකය

02. ආණ්ඩුවට පරිබාහිරව ක්‍රියාත්මක වන විධායකය

03. විධායකය තෝරා පත් කරගන්නා ආකාරය අනුව

01. ආණ්ඩුව තුළ ක්‍රියාත්මක වන විධායකය

ආණ්ඩුව තුළ ක්‍රියාත්මක වන විධායකයන් කිහිපයකි. එය ප්‍රධාන ආණ්ඩුක්‍රම දෙකක් මගින් පැහැදිලි කළ හැකිය.

- කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩු ක්‍රම
  - දේශපාලන විධායකය - සත්‍ය විධායකය (අගමැති + අමාත්‍ය මණ්ඩලය - කැබිනට් මණ්ඩලය)
  - නාමික විධායකය
- ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රම → පූර්ණ විධායකය (ජනාධිපතිවරයා)

දේශපාලන විධායකය , කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක පවතින සැබෑ විධායකය - ක්‍රියාකාරී විධායකය වන්නේ කැබිනට් මණ්ඩලයයි. එය ව්‍යවස්ථාදායකය තුළින් තෝරා ගනී. එහි නායකයා වන්නේ අගමැතිවරයාය.

නිදර්ශන : බ්‍රිතාන්‍ය කැබිනට් මණ්ඩලය
ඉන්දියානු කැබිනට් මණ්ඩලය

නාමික විධායකය , කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක තවත් විධායකයක් ක්‍රියාත්මක වේ. සියලු විධායක කාර්යයන් නාමික විධායකයේ නාමයෙන් ක්‍රියාවට නැගුව ද ඒවා සියල්ල තීරණය කරනු ලබන්නේ දේශපාලන විධායකය විසිනි.

නිදර්ශන : බ්‍රිතාන්‍ය - රැජින
ඉන්දියානු - ජනාධිපති
1947 සෝල්බරි - අග්‍රාණ්ඩුකාරවරයා

පූර්ණ විධායකය , ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ එක් පූර්ණ විධායකයක් පමණක් පවතී. ඒ ජනාධිපති වරයාය.

නිදර්ශන : ඇමරිකානු - ජනාධිපතිවරයා

02. ආණ්ඩුවට පරිබාහිරව ක්‍රියාත්මක වන විධායකය (ස්ථීර විධායකය)

කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ ද ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ ද ආණ්ඩුවට පරිබාහිරව ක්‍රියාත්මක වන විධායකයක් පවතී. ඒ රාජ්‍ය සේවය (සිවිල් සේවය) හා සම්බන්ධ නිලධාරී පැලැන්තිය යි. ආණ්ඩුවේ තීරණ - ප්‍රතිපත්ති - වැඩකටයුතු ජනතාව අතර ක්‍රියාවට නංවන්නේ රාජ්‍ය සේවය නිසා එය විධායකයක් ලෙස හඳුන්වයි. දේශපාලන විධායකය නිතර වෙනස් වුව ද රාජ්‍ය සේවය වෙනස් නොවී පවතින නිසා එය ස්ථීර විධායකය ලෙස හඳුන්වයි. මෙම ආකාරයට ආණ්ඩුවට පරිබාහිරව ක්‍රියාත්මක වන විධායකය වන්නේ ස්ථීර විධායකය යි.

නිදර්ශන : සිවිල් සේවය - පොලීසිය - හමුදාව

(N.B.) [නමුත් දේශපාලන විද්‍යාව තුළ බොහෝ විට විධායකය යන්නෙන් සංකේතවත් වන්නේ ආණ්ඩුව තුළ ක්‍රියාත්මක වන විධායකය පමණි.]

03. විධායකයේ තෝරා පත් කරගන්නා ආකාරය අනුව කොටස් කිහිපයකට වර්ග කළ හැකිය.

o පාරම්පරික විධායකය

විධායකය තෝරාගන්නා එක් ක්‍රමයක් වන්නේ පාරම්පරික උරුමයයි. එය පහත පරිදි කොටස් කළ හැකිය.

- i රාජාණ්ඩුක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක වන රාජ්‍යයන් හි පාරම්පරික දේශපාලන විධායකයක් පවතී. නිදර්ශන ලෙස අරාබිය - කුවේටය - ඕමානය ඊට අදාළව දැක්විය හැකිය.
- ii කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක වන රාජ්‍යය තුළ නාමික විධායකය පාරම්පරිකව තෝරාගනී. නිදර්ශන ලෙස බ්‍රිතාන්‍යය - ජපානය - තායිලන්තය දැක්විය හැකිය

o මහජන ඡන්දයෙන් තේරීපත් වන විධායක

මහජන ඡන්දයෙන් තෝරාගන්නා විධායකය කොටස් කිහිපයක් යටතේ බෙදා දැක්විය හැකිය. ඒවා නම්,

- i ජනතාව සෘජු ඡන්දයෙන් තෝරා ගන්නා විධායකය, ජනතාව සෘජුවේම ඡන්දයෙන් විධායකය තෝරාපත් කරගන්නා ක්‍රමයක් පවතී. මීට අදාළ නිදර්ශන ලෙස ශ්‍රී ලංකාවේ ජනාධිපතිවරයා - ප්‍රංශ ජනාධිපතිවරයා දැක්විය හැකිය.
- ii ඡන්ද විද්‍යාල මගින් තෝරා ගන්නා විධායකය, ඡන්ද විද්‍යාල (වරණ මණ්ඩල) මගින් ජනතාව වක්‍රාකාරයෙන් විධායකය තෝරාගනී. ජනතා ඡන්දයෙන් ඡන්ද විද්‍යාලයක් පත් කරයි. පසුව එම ඡන්ද විද්‍යාලය මගින් විධායකය තෝරා ගනී. නිදර්ශන ඇමරිකානු ජනාධිපති දැක්විය හැකිය.

iii ව්‍යවස්ථාදායකය තුළින් තෝරා ගන්නා විධායක , ව්‍යවස්ථාදායකය ජනතාව විසින් තෝරාපත් කරයි. පසුව ව්‍යවස්ථාදායක තුළින් විධායකය තෝරාගනී. මෙහිදී විධායකය තේරී පත්වන්නේ වක්‍ර ජනතා ඡන්දයෙනි. නිදර්ශන ලෙස බ්‍රිතාන්‍ය - ඉන්දියාව වැනි රාජ්‍යයන් තුළ දේශපාලන විධායකය වන කැබිනට් මණ්ඩලය තේරී පත් වන්නේ මෙම ක්‍රියාවලියෙනි.

o නාම කරණයෙන්

නාමකරණයෙන් විධායකයන් තෝරාපත් කර ගන්නා ක්‍රමයන් ද පවතී. මිලිටරිය හමුදා පාලන සහිත රාජ්‍යය තුළ මෙසේ නාමකරණයෙන් විධායකය තෝරා ගනී.

■ විධායකය සංවිධානය කිරීමේ මූලධර්ම

විධායකය සංවිධානය කිරීමේදී භාවිතා කළ යුතු මූලධර්ම හා සිද්ධාන්ත කිහිපයක් හඳුනාගත හැකිය. ඒවා නම්

- o ඒකීයත්වය පිළිබඳ මූලධර්මය
- o ප්‍රමාණවත් අයුරින් බලතල පවරා දීම.
- o ප්‍රමාණවත් නිලකාලයක් ධුර දැරීමට අවකාශය සැලසීම.
- o මහජනතාවට වගකියන ආයතනයක් ලෙස සංවිධානය කිරීම.
- o ඒකීයත්වය පිළිබඳ මූලධර්මය.

විධායකය සංවිධානය කිරීමේදී ඒකීයත්වය යන මූලධර්මය භාවිත කරයි. ඒකීයත්වය ඇති කිරීමට යොදා ගනු ලබන උපක්‍රමය වන්නේ විධායකය හැකිතාක් කුඩා සාමාජික පිරිසකගෙන් යුක්ත කිරීමයි. ඒ හරහා කාරක්ෂමවත් , අප්‍රමාදීවත් , සෘජුවත් තීරණ ගැනීමට හා ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකි වේ. එසේම විධායකයේ රහස්‍යභාවය ආරක්ෂා වේ. විශාල සාමාජික පිරිසකගෙන් විධායකය සංවිධානය වීම නිසා එහි රහස්‍යභාවය , කාර්යක්ෂමතාවය , අප්‍රමාදීභාවය , සෘජුභාවය ආරක්ෂා කර ගැනීම දුෂ්කරය. මෙම තත්ත්වය නිසා නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්හි ආණ්ඩුක්‍රම තුළ විධායකය හැකිතාක් කුඩා ඒකක ලෙස සංවිධානය කිරීම හඳුනාගත හැකිය.

නිදර්ශන - ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ විධායකය තනි පුද්ගලයෙකුගෙන් සමන්විත වේ.

කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ විධායකය කිහිපදෙනෙකුගෙන් සමන්විත වුවද බොහෝ විට අගමැතිවරයාගේ නායකත්වය අනෙකුත් කැබිනට් සාමාජිකයන් ඉක්මවා පවතී.

o ප්‍රමාණවත් අයුරින් බලතල පවරා දීම.

විධායකය සංවිධානය කිරීමේදී අවධානය යොමු කරන තවත් මූලධර්මයක් වන්නේ ප්‍රමාණාත්මක ලෙස බලතල පැවරීමයි. විධායකය සතු බලතල ප්‍රමාණය මත එහි ශක්තිය හා කාර්යක්ෂමතාවය තීරණය වේ. නූතනයේ පිළිගත් පොදු මතය වන්නේ බලතල සහිත ශක්තිමත් විධායකය අවශ්‍යතාවය යි. ඊට බලපෑ හේතු , සුබසාධන සංකල්පයේ ව්‍යාප්තිය - නව රාජ්‍යයන් නගාසිටුවීමේ අවශ්‍යතාවය - ජාතිය ගොඩනැගීමේ අවශ්‍යතාවය ආදිය දැක්විය හැකිය.

නමුත් විධායකය අත්තනෝමතික එකක් වන අයුරින් ප්‍රමාණය ඉක්මවා ගිය බලතල පැවරීමක් එයින් අදහස් නොවේ. විධායකයට ප්‍රමාණවත් බලතල පවරා සංවිධානය කිරීමේදී එහි අත්තනෝමතික භාවය පාලනය කිරීම සඳහා සංවරණ තුළන සිද්ධාන්තය ද භාවිතා කරයි.

o ප්‍රමාණවත් නිලකාලයක් ධූර දැරීමට අවකාශය සැලසීම.

විධායකය සංවිධානය කිරීමේදී නූතනයේ පිළිගත් පොදු මූලධර්මයක් වන්නේ ප්‍රමාණවත් නිලකාලයක් හිමිකර දීමයි. විධායක නිතර වෙනස්වීම නිසා රටේ දේශපාලන ක්‍රමය අස්ථාවර වේ - පරිපාලන කටයුතු බිඳවැටීමේ ප්‍රවණතාවය වැඩිවේ - නිතර නිතර මැතිවරණ පවත්වන නිසා විශ්‍යදම් අධික වේ. එම නිසා මෙම තත්ත්වයන් වලක්වා ගනිමින් දේශපාලන ස්ථාවර භාවය ඇතිකිරීමටත් පරිපාලන කටයුතු විධිමත් කිරීමටත් විධායකයට ප්‍රමාණවත් නිල කාලයක් ධූරදැරීමට අවකාශය ලබාදෙයි.

නිදර්ශන - ඇමරිකානු ජනාධිපතිවරයාගේ නිලකාලය වසර 04 කි.
බ්‍රිතාන්‍ය කැබිනට් මණ්ඩලයේ නිලකාලය වසර 05 කි.

o මහජනතාවට වගකියන ආයතනයක් ලෙස සංවිධානය කිරීම.

විධායකය සංවිධානය කිරීමේදී අවධානය යොමු කළ යුතු වැදගත් මූලධර්මයක් වන්නේ එය මහජනතාවට වගකියන ආයතනයක් ලෙස නිර්මාණය කිරීමයි. එසේ නොමැති තත්ත්වයකදී විධායකය අත්තනෝමතිකවීම වැලැක්විය නොහැකිය. එම නිසා විධායකය මහජනතාවට වගකියන ආයතනයක් ලෙස සංවිධානය කළ යුතුය.

■ විධායකයේ කාර්යභාරය

පනත් කෙටුම්පත් වලට අවසාන අනුමැතිය දීම.
ව්‍යවස්ථාදායක පාර්ලිමේන්තුව කැඳවීම , කල්දැමීම , විසුරුවාහැරීම.
විශේෂ අවස්ථාවන්හිදී පාර්ලිමේන්තුවේ මූලසූත දැරීම.
ව්‍යවස්ථාදායකය ඇමතීම හා පණිවුඩ යැවීම.
නීතිමෙන් වලංගුවිය හැකි අතිරේක ව්‍යවස්ථා පැනවීම.
මුදල් පාලනය

රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති
 විදේශ සම්බන්ධතා
 රාජ්‍ය සේවය
 ආරක්‍ෂාව
 රාජ්‍ය උත්සව වල මූලසුන දැරීම.
 රාජ්‍ය මුද්‍රාව තැබීම.
 නම්බුනාම ප්‍රදානය කිරීම.
 අධිකරණ ආයතනවලට විනිසුරුවන් පත් කිරීම.
 වරදකරුවන්ට සමාව දීම.
 අවධාරිත බලතල

01. පනත් කෙටුම්පත් වලට අවසාන අනුමැතිය දීම.

ව්‍යවස්ථාදායක සකස් කරන පනත් කෙටුම්පත් නීති බවට පත්වීමට විධායකයේ අනුමැතිය අවශ්‍යය වේ. එම නිසා පනත් කෙටුම්පත් වලට අවසාන අනුමැතිය දීම විධායක සතු කාර්යය හා බලතලයකි.

නිදර්ශන : බ්‍රිතාන්‍ය ව්‍යවස්ථාදායකය සකස්කරන පනත් නීති බවට පත්වීමට නාමික විධායකය වන රැජින අවසාන අනුමැතිය ලබාදිය යුතුය.

ඉන්දියානු ව්‍යවස්ථාදායකය සකස් කරන පනත් නීති වීමට නාමික විධායක ජනාධිපති අවසාන අනුමැතිය ලබාදිය යුතුය.

ඇමරිකානු ව්‍යවස්ථාදායකය කොංග්‍රස් මණ්ඩලය සකස්කරන පනත් නීති වීමට දේශපාලන විධායකය වන ජනාධිපති අවසාන අනුමැතිය ලබාදිය යුතුය.

02. ව්‍යවස්ථාදායක පාර්ලිමේන්තුව කැඳවීම , කල්දැමීම , විසුරුවාහැරීම.

ව්‍යවස්ථාදායක පාර්ලිමේන්තුවේ සභා වාර කැඳවීම - කල්දැමීම - විසුරුවාහැරීම සිදු කරනු ලබන්නේ විධායකය විසිනි. කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක මෙම කාර්යය භාරය විධායකය විසින් සිදුකරයි.

නිදර්ශන : බ්‍රිතාන්‍ය ව්‍යවස්ථාදායකය පාර්ලිමේන්තුව අගමැතිගේ උපදෙස් මත රැජින විසින් කැඳවීම - කල්දැමීම - විසුරුවාහැරීම.

ඉන්දියානු ව්‍යවස්ථාදායකය පාර්ලිමේන්තුව අගමැතිගේ උපදෙස් මත ජනාධිපතිවරයා විසින් කැඳවීම - කල්දැමීම - විසුරුවාහැරීම.

1947 සෝල්බරි ව්‍යවස්ථාදායක පාර්ලිමේන්තුව අගමැතිගේ උපදෙස්මත අග්‍රාණ්ඩුකාරවරයා විසින් කැඳවීම , කල්දැමීම - විසුරුවා හැරීම.

03. විශේෂ අවස්ථාවන්හිදී පාර්ලිමේන්තුවේ මූලසූත්‍ර දැරීම.

සාමාන්‍ය තත්ත්වය තුළ ව්‍යවස්ථාදායකයේ මූලසූත්‍ර දරන්නේ කථානායක වරයා ය. ව්‍යවස්ථාදායක මෙහෙයවනු ලබන්නේ කථානායක වරයා විසිනි. නමුත් විශේෂිත අවස්ථාවන් වල විධායකය විසින් ව්‍යවස්ථාදායකයේ මූලසූත්‍ර දරයි.

04. ව්‍යවස්ථාදායකය ඇමතීම හා පණිවුඩ යැවීම.

විධායකය විසින් සිදුකරන තවත් කාර්යයක් වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායක ආමන්ත්‍රණය කිරීම හා පණිවුඩ යැවීමයි. ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රම තුළ මෙන්ම කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රම තුළ මෙම බලතලය විධායකය සතුය.

05. නීතිමෙන් වලංගුවිය හැකි අතිරේක ව්‍යවස්ථා පැනවීම.

සාමාන්‍ය තත්ත්වය තුළදී නීති පනවනු ලබන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකය යි. නමුත් විශේෂිත අවස්ථා වලදී විධායකයට නීතිමෙන් වලංගු විය හැකි ව්‍යවස්ථා පැනවීමේ බලය තිබේ. මෙම බලතලය විධායකයට හිමි වූයේ නූතන ජාතික රාජ්‍යය ක්‍රමය යටතේ රාජ්‍යයේ කාර්ය භාරය සංකීර්ණවීමත් සමගිනි.

06. මුදල් පාලනය

මුදල් බලතල ව්‍යවස්ථාදායකයට හිමිවේ. නමුත් ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් ලබාදෙන මුදල් සකසුරුවම්ව වියදම්කිරීම විධායකය විසින් සිදුකළ යුතුය. එම නිසා මුදල් පාලනය විධායකයට අයත් කාර්යය හා බලතලයක් ලෙස හඳුනාගත හැකිය.

07. රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති

රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති මූලිකව තීරණය කරනු ලබන්නේ විධායකය විසිනි. පසුව එම ප්‍රතිපත්ති ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් අනුමත කළයුතු ය.

08. විදේශ සම්බන්ධතා

විදේශ සම්බන්ධතා වෙනත් ආකාරයකින් දක්වන්නේ නම් ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධතා විධායකය සතු කාර්යය හා බලතලයකි. ඊට අදාළව විධායකයන් විසින් සිදුකරන කාර්යයන් කිහිපයකි. විදේශ ප්‍රතිපත්ති තීරණය කිරීම - තානාපතිවරු පත්කිරීම - පත් කර එවන ලද තානාපතිවරු පිළිගැනීම - විදේශ දූතයන් පත්කිරීම - පත් කර එවන ලද විදේශ දූතයන් පිළිගැනීම - විදේශ ගිවිසුම් වලට එකඟතාවලට එළඹීම - අන්තර්ජාතික දේශපාලනය තුළ රාජ්‍යය නියෝජනය කිරීම.

09. රාජ්‍ය සේවය

ස්ථීර විධායක වන රාජ්‍ය සේවය සාමාජිකයන් පත්කිරීම සහ පාලනය කිරීම විධායකය සතු කාර්යය හා බලතලයකි. ආණ්ඩුවේ දෙපාර්තමේන්තු අධීක්ෂණය , පාලනය හා මෙහෙයවීම ද මීට අදාළ වේ.

10. ආරක්‍ෂාව

විධායක සතු වැදගත්ම කාර්යය හා බලතලයක් වන්නේ ආරක්‍ෂාවයි. බොහෝ විට ආරක්‍ෂාව සම්බන්ධයෙන් විශාල කාර්යය හා බලතල ප්‍රමාණයක් විධායකය සතු වේ. ජාතික ආරක්‍ෂාව - ත්‍රිවිධ හමුදාපතිවරු පත්කිරීම - සන්නද්ධ සේවාවන්හි සේනාධිනායකයාවීම - පොලිස්පති පත්කිරීම - හදිසි නීතිය - ඇදිරි නීතිය ප්‍රකාශයට පත්කිරීම - යුද්ධය හා සාමය ප්‍රකාශයට පත්කිරීම වැනි කාර්යයන් මීට අදාළ වේ.

11. වරදකරුවන්ට සමාව දීම.

විධායකය සතු තවත් කාර්යයක් වන්නේ වරදකරුවන්ට සමාව ලබාදීමයි. දඬු වම් කල්දැමීම - දඬුවම් අත්හිටුවීම - දඬුවම් සංශෝධනය කිරීම ආදිය මීට අදාළ වේ.

12. අධිකරණ ආයතනවලට විනිසුරුවන් පත් කිරීම.

නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්හි විධායකය විසින් අධිකරණයට විනිසුරුවන් පත් කරයි.

නිදර්ශන - ඉන්දියානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට නාමික විධායකය වන ජනාධිපතිවරයා අගමැතිගේ උපදෙස්මත විනිසුරුවන් පත්කිරීම.

බ්‍රිතාන්‍යය උසස් අධිකරණආයතන වලට නාමික විධායකය රැජින අගමැතිගේ උපදෙස්මත විනිසුරුවන් පත්කිරීම.

ඇමරිකානු සුප්‍රීම් උසාවියට පූර්ණ විධායකය වන ජනාධිපතිවරයා සෙනෙට් සභාවේ අනුමැතිය මත විනිසුරුවන් පත්කිරීම.

13. අවධාරිත බලතල

නූතනයේ විධායකයන් සතු තවත් කාර්යය හා බලතලයක් වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායක විසින් විධායක වෙත පවරාදෙන ලද බලතලයි. එම බලතල අවධාරිත බලතල ලෙස හඳුන්වයි. ව්‍යවස්ථාදායක විසින් විධායකය වෙත අවධාරිත බලතල ලබාදීමට හේතු කිහිපයකි. ඇතැම් විෂයානුබද්ධ කරුණුවල තාක්ෂණික ස්වභාවය සහ ශිල්පීය ස්වභාවය ඉහළ මට්ටමක පැවතීම - අවස්ථානෝචිත බුද්ධිය යෙදවීම හා නම්‍යතාවය ආරක්‍ෂා කරගැනීමේ අවශ්‍යතාවය

මෙම ආකාරයට වර්තමානය වන විට විධායකය ඉතා විශාල බලතල හා කාර්යය ප්‍රමාණයක් භුක්තිවිඳී. මේ ආකාරයට පුළුල් කාර්යය හා බලතල ප්‍රමාණයක් හිමිවීම කෙරෙහි බලපෑ හේතු සාධක කිහිපයකි.

- i ආණ්ඩුවේ ත්‍රිවිධ ආයතන අතුරෙන් වැදගත් ආයතනය බවට විධායකය පත්වීම.
- ii කාර්යක්ෂම නායකත්වයක් සැපයීමට විධායකයට ඇති හැකියාව
- iii රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති තීරණය කිරීම සඳහා අවශ්‍යය තොරතුරු ඉතා ඉක්මනින් විධායකයට ලබාගැනීමට හැකිවීම.
- iv විශේෂඥ සහය ලබාගැනීමට විධායකයට හැකිවීම.
- v පක්ෂ නායකයින් විධායකය තුළ සිටීම.
- vi පක්ෂ ක්‍රමයේ වර්ධනය
- vii සුබසාධන සංකල්පයේ ව්‍යාප්තිය
- viii ජාත්‍යන්තරය තුළ බලවයන් රාජ්‍යයක් වීමට ඇති අවශ්‍යතාවය
- ix නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්ට මුහුණ දීමට ඇති සංකීර්ණ ප්‍රශ්න

■ විධායකයේ නව ප්‍රවණතා

විධායකයේ නව ප්‍රවණතාවය අර්ථ නිරූපනය,

විධායකයේ නව ප්‍රවණතා යන්නෙන් අදහස් වන්නේ විධායකයේ බලය වර්ධනය වීමයි. 19 වන සියවස තුළ පටන් විධායකයේ කාර්යය හා බලතල අධික ලෙස වර්ධනය වන ආකාරය හඳුනාගත හැකිය. 19 වන සියවසට පූර්ව අවධියෙහි එනම්, 17 - 18 සියවස් තුළ ව්‍යවස්ථාදායකය බලවත්ව පැවතුනි. නමුත් 19 සියවස තුළ ව්‍යවස්ථාදායකයේ බලය සීමාවට ලක්විය. විධායකය විශාල ලෙස බලවත් විය. එය විධායකයේ නව ප්‍රවණතාවය යි.

■ විධායකයේ බලය වර්ධනය වීම කෙරෙහි බලපෑ හේතු සාධක

- රාජ්‍යයේ අභ්‍යන්තර කාර්යය ප්‍රමාණය සංකීර්ණවීම.
- රාජ්‍යයේ බාහිර කාර්යයන් ප්‍රමාණය වර්ධනය හා සංකීර්ණ වීම.
- කාරක්ෂම හා ක්‍රියාශීලී නායකත්වය
- ආණ්ඩුවේ විශදම් අධිකවීම.
- රාජ්‍යය සුබසාධන සංකල්පයේ වර්ධනය

තවදුරටත් ,

දේශපාලන පක්ෂ ක්‍රමය වර්ධනය වීම.
සාමාජික සංඛ්‍යාව කුඩාවීම.
සාමාජිකයන් දක්ෂයන් හා විශේෂඥයින්වීම.
ධනවාදයේ ව්‍යාප්තිය හා කාර්මීකරණය

01. රාජ්‍යයේ අභ්‍යන්තර කාර්යය ප්‍රමාණය සංකීර්ණවීම.

රාජ්‍යයේ අභ්‍යන්තර හා බාහිර කාර්යයන් සංකීර්ණවීම නිසා විධායකයේ කාර්යයන් ප්‍රමාණය හා බලතල වර්ධනය විය. විශේෂයෙන් නව රාජ්‍යයන් වර්ධනයවීමත් සමඟ එම රාජ්‍යයන්ගේ දුගී භාවය තුරන්කිරීමට - වාර්ගික ගැටුම් මර්ධනය කිරීමට රාජ්‍යයට මැදිහත්වීමට සිදුවිය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රාජ්‍යයේ අභ්‍යන්තර කාර්යයන් ප්‍රමාණය සංකීර්ණ විය.

02. රාජ්‍යයේ බාහිර කාර්යයන් ප්‍රමාණය වර්ධනය හා සංකීර්ණ වීම.

නූතනය වන විට අන්තර්ජාතික දේශපාලනය ඉතා තීව්‍රඅන්දමින් වර්ධනය විය. ඒ හරහා රාජ්‍යයේ බාහිර කාර්යයන් ප්‍රමාණය වර්ධනය වීම - සංකීර්ණවීම සිදුවිය ජාතික ආරක්‍ෂාව තහවුරුකිරීම - ජාතික සුබසාධනය වර්ධනය කිරීම - රාජ්‍යයේ භෞතික පැවැත්ම ආරක්‍ෂා කිරීම - අන්තර්ජාතික වෙළෙඳපොළ ජය ගැනීම - අන්තර්ජාතික සම්බන්ධතා වර්ධනය කිරීම.

03. කාරක්ෂම හා ක්‍රියාශීලී නායකත්වය

විධායකය සෑම විටම නිර්මාණය වන්නේ පක්ෂ නායකයන්ගෙනි. එම නිසා විධායකය බලවත් වේ. නායකයන් ක්‍රියාශීලී හා ජ්‍යෙෂ්ඨයන්වීම නිසා ද විධායකය තවදුරටත් බලවත් වේ.

04. ආණ්ඩුවේ වියදම් අධිකවීම.

න්‍යායත්මක දෘෂ්ටියට අනුව මූල්‍ය බලතල ව්‍යවස්ථාදායකයට හිමිවේ. නමුත් ප්‍රායෝගික භාවිතය තුළදී ආණ්ඩුවට අවශ්‍ය මුදල් ප්‍රමාණය තීරණය කිරීම - එම මුදල් සකසුරුවම් ලෙස වියදම් කිරීම - බුද්ධිමත්ව මුදල් යෙදවීම සිදුකරනු ලබන්නේ විධායකය විසිනි. ව්‍යවස්ථාදායකය සිදුකරනු ලබන්නේ විධායකයේ තීරණ අනුමත කිරීම පමණි. ආණ්ඩුවේ වැය ශීර්ෂය ඉහළයාමත් විධායකයේ බලය වර්ධනය වීමට හේතු විය.

05. රාජ්‍යය සුබසාධන සංකල්පයේ වර්ධනය

19 සියවස තුළ රාජ්‍යය විසින් නීතිය හා සාමය පමණක් ආරක්‍ෂා කළ පොලිස් රාජ්‍යය ක්‍රියාත්මක විය. නමුත් 19 සියවස අවසාන භාගය තුළ සිට නිර්බාධවාදී රාජ්‍ය සංකල්පය දියවී

ගොස් සුබසාධන වාදී සංකල්පය ව්‍යාප්තවිය. එම නිසා පුද්ගලය ජීවිතයේ උපතේ සිට මරණය දක්වා බොහෝ කාර්යයන්ට රාජ්‍යය මැදිහත්විය. නිදසුන් ලෙස අධ්‍යාපනය - සෞඛ්‍යය - ප්‍රවාහනය - ආපදාකළමනාකරණය - යටිතල පහසුකම් - දිළිඳු සහන - රැකියා - අවම වැටුප් - විශ්‍රාම වැටුප් - අතිකාල දීමනා ආදිය දැක්විය හැකිය. මෙම කාර්යයන් විධිමත්ව ඉටුකිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට නොහැකි විය. එම නිසා මෙම කාර්යයන් විධිමත්ව හා කාර්යක්ෂමව ඉටුකිරීමට විධායකය ශක්තිමත්ව හා බලවත්ව සංවිධානය විය.

06. දේශපාලන පක්ෂ ක්‍රමය වර්ධනය වීම.

1950 පමණ වන විට නූතන ජාතික රාජ්‍යයන් හි දේශපාලන පක්ෂ ක්‍රමය වර්ධනය වන ආකාරය හඳුනාගත හැකිය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විධායකයේ බලය විශාල වශයෙන් වර්ධනය විය. පක්ෂනායකයන්ගෙන් විධායකය නිර්මාණය වීමත් පක්ෂ සාමාජිකයන්ගෙන් ව්‍යවස්ථාදායක සංවිධානය වීමත් නිසා එම තත්ත්වය නිර්මාණය විය.

07. සාමාජික සංඛ්‍යාව කුඩාවීම.

විධායකයේ සාමාජිකයන් ප්‍රමාණය කුඩා අගයක් ගනී. එම නිසා ඒකුළු ඒකීය භාවය රහස්‍ය භාවය - කාර්යක්ෂම භාවය ඉතා ඉහළින් පවතී. නමුත් ව්‍යවස්ථාදායකයේ සාමාජිකයන් ප්‍රමාණය විශාලය. එම නිසා ඒකීය භාවයක් නොමැත. රහස්‍ය භාවය ඉතා අඩුය. බහුවිධතාවය ඉතා ඉහළ වේ. එම නිසා කාර්යක්ෂමභාවය ඉතා අඩුය. එහි ප්‍රතිඵලය වන්නේ සාමාජික සංඛ්‍යාව කුඩා විධායකය බලවත්වීම.

08. සාමාජිකයන් දක්ෂයන් හා විශේෂඥයින්වීම.

පක්ෂය තුළ සිටින බුද්ධිමතුන් - දක්ෂයින් - කාර්යශූරයින් - ජේෂ්ඨයන් - පරිනතයන් - විශේෂඥයින් ගෙන් විධායක සංවිධානය වේ. ව්‍යවස්ථාදායකය සංවිධානය වන්නේ සාමාන්‍යය මන්ත්‍රීවරුන්ගෙන් ය. මෙම තත්ත්වය මත විධායකය බලවත්වේ.

09. ධනවාදයේ ව්‍යාප්තිය හා කාර්මීකරණය

19 වන සියවසට පූර්ව යුගයේ සිට ධනවාදය මෙන්ම කාර්මීකරණය ඉතා විශාල වශයෙන් ව්‍යාප්තව නොතිබුණි. එම නිසා තාක්ෂණය - පණිවුඩ හුවමාරුව - ගමනාගමනය වැනි ක්ෂේත්‍ර තුළ විශාල සංවර්ධනයක් දක්නට නොවුණි. නමුත් 19 වන සියවස තුළ ධනවාදයේ ව්‍යාප්තියත් කාර්මීකරණයේත් ඇති වූ අතිදැවැන්ත සංවර්ධනය නිසා රාජ්‍යයේ අභ්‍යන්තර මෙන්ම බාහිර කාර්යයන් ද ඉතා විශාල වශයෙන් වර්ධනය විය. එම කාර්යයන් වඩාත් විධිමත්වත් කාර්යක්ෂමවත් ඉටු කිරීම සඳහා විධායකය බලවත්වීම අත්‍යවශ්‍යය විය.

ව්‍යවස්ථාදායක හා විධායකය අතර ඇති අන්තර් සම්බන්ධතාවය

ව්‍යවස්ථාදායකය හා විධායකය අතර ඇති සම්බන්ධතාවය පිළිබඳ අවධානය යොමුකිරීම. වෙනත් ආකාරයකින් දක්වන්නේ නම් නීති සම්පාදන ආයතනය හා නීති ක්‍රියාත්මක කරන ආයතනය අතර ඇති අන්තර් සම්බන්ධතාවය ගවේෂණය කිරීම. විධායකය හා ව්‍යවස්ථාදායක අතර ඇති මූලික සම්බන්ධතාවයක් වන්නේ විධායක ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන්නේ ව්‍යවස්ථාදායක විසින් සම්පාදිත නීති වීමයි. ඒ තුළ මෙම ආයතන දෙක අතර සම්බන්ධතාවයක් පවතී.

- කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක ව්‍යවස්ථාදායක හා විධායක අතර ඇති අන්තර් සම්බන්ධය

කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක ව්‍යවස්ථාදායක හා විධායක අතර සම්බන්ධය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන්ම නිර්මාණය කර තිබීම හඳුනාගත හැකිය.

01. ව්‍යවස්ථාදායකය තුළින් විධායකය තෝරාගැනීම.
(N.B. ආණ්ඩුව Tute එකේ Part 03 බලන්න.)
02. විධායකය ඉවත්කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකිවීම.
(N.B. ආණ්ඩුව Tute එකේ Part 03 බලන්න.)
03. ව්‍යවස්ථාදායක විසුරුවා හැරීමට විධායකයට හැකිවීම.
(N.B. ආණ්ඩුව Tute එකේ Part 03 බලන්න.)

තවදුරත්,

04. ව්‍යවස්ථාදායක සකස්කරන පනත් නීති වීම සඳහා විධායකයේ අනුමැතිය අවශ්‍යවීම.
05. විධායකය විසින් විශේෂ අවස්ථා වල ව්‍යවස්ථාදායකයේ මූලසූත්‍ර දැරීම.

- ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක ව්‍යවස්ථාදායක හා විධායක අතර ඇති අන්තර් සම්බන්ධය

ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක ව්‍යවස්ථාදායකයන් විධායක අතර මූලිකව සම්බන්ධතාවයක් ගොඩනගා නොමැත. ඊට අදාළ තත්ත්වයන්,

01. ව්‍යවස්ථාදායක හා විධායකය වෙන වෙනම තෝරා ගැනීම.
(N.B. ආණ්ඩුව Tute එකේ Part 03 බලන්න.)
02. විධායකය ඉවත් කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට නොහැකි වීම.
(N.B. ආණ්ඩුව Tute එකේ Part 03 බලන්න.)
03. ව්‍යවස්ථාදායක විසුරුවා හැරීමට විධායකයට නොහැකිවීම.
(N.B. ආණ්ඩුව Tute එකේ Part 03 බලන්න.)

මෙම ආකාරයට ව්‍යවස්ථාදායක හා විධායකය අතර බොහෝ විට සෘජු සම්බන්ධතාවයක් ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ හඳුනාගත නොහැකි වුව ද ඇතැම් විට විධායක හා ව්‍යවස්ථාදායක අතර සමීප සම්බන්ධතාවයක් පවතී.

නිදර්ශන - ව්‍යවස්ථාදායකය සම්මත කරන පනත් කෙටුම්පත් නීතියක්වීම සඳහා විධායකයේ අනුමැතිය අවශ්‍යවීම. ඇමරිකානු ආණ්ඩුක්‍රමය තුළ මෙම ලක්ෂණය හඳුනාගත හැකිය. ව්‍යවස්ථාදායක කොංග්‍රස් මණ්ඩලය සකස් කරන පනත් නීති බවට පත් වන්නේ පූර්ණ විධායකය වන ජනාධිපතිවරයාගේ අනුමැතිය සමගිනි.

විධායකය ඉවත් කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට හැකිවීම. ඇමරිකානු ආණ්ඩුක්‍රමය තුළ විධායක ජනාධිපතිවරයා ඉවත් කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායක කොංග්‍රස් මණ්ඩලයට හැකිය.

විධායකයේ බලතල ව්‍යවස්ථාදායකය සමඟ ඒකාබද්ධ වී ක්‍රියාත්මක කිරීම. ඇමරිකානු ජනාධිපති විසින් සිදුකරන බොහෝ විධායක කාර්යයන් ව්‍යවස්ථාදායකයේ සෙනෙට් සභාව අනුමත කළ යුතුය.

මෙම ආකාරයට කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක මෙන්ම ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක ව්‍යවස්ථාදායන හා විධායක අතර අන්තර් සම්බන්ධතාවයක් පවතින ආකාරය හඳුනාගත හැකිය. එය ආණ්ඩුවේ කාර්යක්ෂමතාවයට හේතුවෙයි.

අ ධිකරණය

අධිකරණය

● අධිකරණය හැඳින්වීම.

ආණ්ඩුවේ ව්‍යුහයට අදාළ ත්‍රිවිධ ආයතන අතරින් නීති විනිශ්චය කිරීමේ කාර්යය සිදුකරනු ලබන ආයතනය වන්නේ අධිකරණයයි. රටක කටයුතු වඩාත් සාධාරණව සිදුකිරීමට අදාළ ශක්තිය අධිකරණය සතු වෙනත් ආකාරයකින් දක්වන්නේ නම් රටක සාධාරණත්වය මැනීමේ දර්ශකය වන්නේ අධිකරණය යි.

■ අධිකරණ වර්ග

ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය - (සුප්‍රීම් උසාවිය)

මහාධිකරණය

දිසා අධිකරණය

මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණය

ආදී වශයෙන් නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්හි ක්‍රියාත්මක වන අධිකරණ වර්ග කිහිපයක් හඳුනාගත හැකිය. මෙම අධිකරණ ප්‍රධාන කොටස් දෙකකට බෙදිය හැකිය.

i උසස් අධිකරණ ආයතන

ii පහළ අධිකරණ ආයතන

■ අධිකරණය සංවිධානය කිරීමේ මූලධර්මය

අධිකරණය සංවිධානය කිරීමේදී අවධානය යොමුකරනු ලබන ප්‍රධාන කරුණ වන්නේ අපක්ෂපාතී , බලපෑම් කිරීම වලින් තොර , ස්ථාවර හා නිවැරදි තීන්දු ප්‍රකාශ කරන මහජන විශ්වාසය දිනාගත් ආයතනයක් ලෙස අධිකරණය ස්ථාපනය කිරීමයි. අධිකරණය සංවිධානය කිරීම සඳහා භාවිතා කරන මූලධර්ම කිහිපයකි. ඒවා නම් ,

- විනිශ්චයකරුවන් පත්කිරීම.
- විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ සේවා කාලය.
- විනිශ්චයකාරවරු ඉවත් කිරීම.
- විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ වැටුප්.

ආදිය සම්බන්ධයෙන් විශේෂ අවධානය යොමු කරමින් අධිකරණය සංවිධානය කරයි.

තවදුරටත් ,

- අධිකරණ තීරණ ප්‍රශ්න කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට හෝ විධායකයට ඉඩ නොතැබීම.
- අධිකරණයට බලපෑම් කිරීම දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදක් වීම.
- විනිශ්චයකාරවරුන්ට විශ්‍රාම ගිය පසු නීති වෘත්තියේ යෙදීමට ඉඩ නොදීම.
- විධිමත් උසස්වීම් ක්‍රියා පටිපාටියක් මත සංවිධානය කිරීම.
- සේවයට අදාළ කොන්දේසි කඩකළ මොහොතක හැර වෙනත් කරුණු සම්බන්ධයෙන් විනිසුරුවන් ඉවත් කිරීමට නොහැකිවීම.

■ අධිකරණයේ කාර්යයභාරය

01. නීති විවරණය කිරීම.
02. නඩු විනිශ්චය කිරීම.
03. පුරවැසි අයිතිවාසිකම් වල ආරක්‍ෂකයෙකු ලෙස පෙනීසිටීම.
04. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ආරක්‍ෂා කරන්නෙකු ලෙස කටයුතු කිරීම.
05. උපදේශන කාර්යයන්
06. ප්‍රාන්ත රාජ්‍යයන් හා මධ්‍ය ආණ්ඩු අතර පැනනගින ගැටුම් විසඳීම.
07. අනෙකුත් කාර්යයන්

01. නීති විවරණය කිරීම.

නීතිය අර්ථ නිරූපණය කිරීම අධිකරණය සතු වැදගත් කාර්යයකි. යම් කරුණක් සම්බන්ධයෙන් පවතින නීතිය අපහැදිලි වූ විට අධිකරණය විසින් එම නීතිය අර්ථකථනය කළ යුතුය. මෙලෙස නීති විවරණය කිරීම නිසා නිර්මාණය වන නව අර්ථකථන අධිකරණය විසින් නඩු විසඳීමේදී භාවිත කරයි. මෙහි ඇති වැදගත්භාවය වන්නේ නීතිය වර්ධනය වීමට අධිකරණය ඉදිරිපත් කරන අර්ථ නිරූපණ හේතුවීමයි. ඇතැම් විට නව නීති නිර්මාණයට ද නීතිය අර්ථ නිරූපනය හේතු වේ.

02. නඩු විනිශ්චය කිරීම.

නඩු විනිශ්චය කිරීම අධිකරණය සතු තවත් වැදගත් කාර්යය හා බලතලයකි. පුරවැසියන් අතරත් - පුරවැසියන් හා ආණ්ඩුව අතරත් ඇතිවන ගැටුම් අධිකරණය විසින් සාධාරණව විසඳිය යුතුය.

03. පුරවැසි අයිතිවාසිකම් වල ආරක්‍ෂකයෙකු පෙනීසිටීම.

රාජ්‍යය විසින් පුරවැසියන්ට හිමිකරදී ඇති අයිතිවාසිකම් ආරක්‍ෂාකිරීමේ බලධාරියා වන්නේ අධිකරණයයි. පුරවැසියන්ගේ අයිතිවාසිකම් කඩවූ විට අධිකරණයේ පිහිට පැතීමට පුරවැසියන්ට අයිතියක් තිබේ.

04. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ආරක්‍ෂා කරන්නෙකු ලෙස කටයුතු කිරීම.

අධිකරණය සතු කාර්යය හා බලතලයක් වන්නේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ආරක්‍ෂා කිරීමයි. මෙම හැකියාව ඇත්තේ අධිකරණ ප්‍රතිනිරීක්‍ෂණ බලය අධිකරණය සතුව පවතින්නේ නම් පමණි. ව්‍යවස්ථාදායක සකස්කරණ සාමාන්‍ය නීති ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුකූලද? නැද්ද? යන්න පරීක්‍ෂා කර බලා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව උල්ලංඝනය කරන නීති ප්‍රතික්‍ෂේප කිරීමට අධිකරණයට ඇති බලය අධිකරණ ප්‍රතිනිරීක්‍ෂණ බලය ලෙස නිර්වචනය කළ හැකිය.

නිදර්ශන - ඉන්දියානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට - ඇමරිකානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට මෙම අධිකරණ ප්‍රතිනිරීක්‍ෂණ බලය හිමිවේ.

05. උපදේශන කාර්යයන්

විධායකය හෝ ව්‍යවස්ථාදායකය යම් විටෙක නීතිමය කරුණක් සම්බන්ධයෙන් අධිකරණයෙන් සහය පතන්නේ නම් ඒ සම්බන්ධයෙන් නීතිමය උපදෙස් බලදීමට අධිකරණයට හැකිය.

06. ප්‍රාන්ත රාජ්‍යයන් හා මධ්‍ය ආණ්ඩු අතර පැනනගින ගැටුම් විසඳීම.

සංධීය රාජ්‍යයන් තුළ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් මධ්‍ය හා ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු අතර බලතල බෙදා හැර තිබේ. බලතල පදනම් කරගෙන මධ්‍යය හා ප්‍රාන්ත ආණ්ඩු අතර ඇතිවන ගැටුම් විසඳීම අධිකරණය සතු කාර්යයකි.

07. අනෙකුත් කාර්යයන්

ඉහතින් දක්වන ලද කාර්යයන්ට අමතරව අධිකරණය විසින් තවත් කාර්යයන් ඉටු කරයි.

නිදර්ශන - බාල වසයස්කාරයන් වෙනුවෙන් භාරකරුවන් පත්කිරීම.
බංකොලොත්භාවය ප්‍රකාශ කිරීම.
මැතිවරණ පෙත්සම් විභාග කිරීම.
වරප්‍රසාද කඩකිරීමේ චෝදනා විභාග කිරීම.
හඬයාස්කෝපුස් , මැන්ඩාමුස් , සර්ටියෝරාරි , කෝවො වොරොන්ටෝ , තහනම් නියෝග වැනි ආඥා නිකුත් කිරීම.

■ **අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය**

● **අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය යනු කුමක්දැයි හැඳින්වීම.**

අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාජ්‍යයක අත්‍යවශ්‍යයන්ම තිබිය යුතු මූලධර්මයකි. අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය යන්නෙන් සංකේතවත් වන්නේ ව්‍යවස්ථාදායකයේ සහ විධායකයේ මැදිහත්වීමකින් - බලපෑමකින් - ඇඟිලිගැසීමකින් තොරව අධිකරණයට නීති විනිශ්චය කිරීමට ඇති හැකියාවයි.

● **අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය සම්බන්ධයෙන් පළවී ඇති දාර්ශනික නිර්වචන**

“විනිශ්චයකාරවරුන් බුද්ධියෙන් සහ අවංකභාවයෙන් අඩු අය වේනම් සහ ඔවුන්ට නිදහසේ තීරණ ගැනීමට හැකියාව නොමැත්තේ නම් අධිකරණය ස්ථාපිත කිරීමේ උදාරතර අරමුණු සඵල නොවණු ඇත.”

-ගානර්-

“රටක දේශපාලන ශීලාවාරකමේ ප්‍රමාණය මැනගැනීමට හොඳම දර්ශකය වන්නේ පුරවැසියන් අතරින්, පුරවැසියන් හා රාජ්‍ය අතරින් යුක්තිය පරිපාලනය කිරීමේදී නීතිය මගින් සැබෑ ලෙසම අර්ථවත් වන යුක්තිය සත්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වයේදී කොතරම් දුරට ක්‍රියාත්මක වනවාද යන කරුණයි.”

-සිද්ග්වික්-

● **අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ඇති කිරීම සඳහා භාවිතා කරනු ලබන මූලධර්ම**

- 01. විනිශ්චයකරුවන් පත්කිරීම. (පත් කිරීම)
- 02. විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ සේවා කාලය. (සේවා කාලය)
- 03. විනිශ්චයකාරවරු ඉවත් කිරීම. (ඉවත් කිරීම)
- 04. විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ වැටුප්. (වැටුප්)

තවදුරටත්,

- 05. අධිකරණ තීරණ ප්‍රශ්න කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට හෝ විධායකයට ඉඩ නොතැබීම.
- 06. අධිකරණයට බලපෑම් කිරීම දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදක් වීම.
- 07. විනිශ්චයකාරවරුන්ට විශ්‍රාම ගිය පසු නීති වෘත්තියේ යෙදීමට ඉඩ නොදීම.
- 08. විධිමත් උසස්වීම් ක්‍රියා පටිපාටියක් මත සංවිධානය කිරීම.
- 09. සේවයට අදාළ කොන්දේසි කඩකළ මොහොතක හැර වෙනත් කරුණු සම්බන්ධයෙන් විනිසුරුවන් ඉවත් කිරීමට නොහැකිවීම.

01. විනිශ්චයකරුවන් පත්කිරීම.

අධිකරණයට විනිශ්චයකාරවරුන් පත්කිරීමට භාවිත කරන විධිවිධාන හරහා අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ස්ථාපනය කිරීමට පියවර දරයි. නූතන ජාතික රාජ්‍යයන් හි පවතින අධිකරණ වලට ආකාර කිහිපයකට විනිශ්චයකාරවරුන් පත්කරනු ලබයි.

මහජනතාව විසින් තෝරා පත් කිරීම.

නූතන ජාතික රාජ්‍යය තුළ පහළ අධිකරණ ආයතන වලට විනිශ්චයකාරවරුන් පත්කිරීම සඳහා මෙම ක්‍රමය යොදා ගනී. මෙය එතරම් ජනප්‍රිය හෝ සාර්ථක ක්‍රමයක් නොවේ.

නිදර්ශන - ස්විට්සර්ලන්තයේ ප්‍රාථමික උසාවි
ඉන්දියාවේ ඇතැම් ප්‍රාන්ත වල අධිකරණ (බිහාර් - මහාරාෂ්ට්)
ඇමරිකාවේ ප්‍රාන්ත රාජ්‍යයන් හි ප්‍රාථමික විනිශ්චයකරවරුන්.

ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් පත් කිරීම.

නූතන ජාතික රාජ්‍යයන්හි ව්‍යවස්ථාදායක විසින් විනිශ්චයකාරවරු පත්කරයි.

නිදර්ශන - ස්විස්ටර්ලන්තයේ ෆෙඩරල් අධිකරණයට විනිසුරුවන් පත්කිරීම.
පැරණි සෝවියට් ආණ්ඩුක්‍රමයේ සුප්‍රීම් උසාවියට විනිසුරුවන් පත්කිරීම.

විධායකය විසින් පත් කිරීම.

විනිශ්චයකාරවරු පත්කිරීම සඳහා වඩාත් ප්‍රචලිත ක්‍රමය වන්නේ මෙයයි. කැබිනට් පාර්ලිමේන්තු ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ නාමික විධායක විසින් ද ජනාධිපති ආණ්ඩුක්‍රමයක් තුළ පූර්ණ විධායකය විසින් ද මෙම පත්කිරීම සිදු කරයි.

නිදර්ශන - ඉන්දියාවේ නාමික විධායක ජනාධිපතිවරයා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට විනිසුරුවන් පත් කිරීම.

ඇමරිකාවේ පූර්ණ විධායක ජනාධිපතිවරයා විසින් සුප්‍රීම් උසාවියට විනිශ්චයකාරවරුන් පත් කිරීම.

02. විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ සේවා කාලය

අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය රැකීම සඳහා භාවිත වන තවත් මූලධර්මයක් ලෙස විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ සේවාකාලය පෙන්වාදිය හැකිය. අධිකරණ විනිසුරුවෙකුගේ නිල කාලය ඒ ඒ ජාතික රාජ්‍යයන් හි එකිනෙකට වෙනස් ආකාරයට දක්වා තිබේ. නමුත් ඒ තුළ ඇති පොදු භාවය වන්නේ ඉතා දීර්ඝකාලයක් විනිශ්චයකාරවරුන්ට ධූර දැරීමේ ඉඩ ලබාදීමයි. සාමාන්‍යය තත්ත්වය විනිසුරුවෙකුගේ විශ්‍රාමික වයස අවු. 65 - 70 අතර ස්ථාපනය කර තිබේ.

නිදර්ශන - ඇමරිකානු සුප්‍රීම් උසාවියේ විනිසුරුවෙකුගේ විශ්‍රාමික වයස අවු. 70 කි.
ශ්‍රී ලංකා ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවෙකුගේ විශ්‍රාමික වයස අවු. 65 කි.
ඉන්දියානු ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණ විනිසුරුවෙකුගේ විශ්‍රාමික වයස අවු. 65 කි.

03. විනිශ්චයකාරවරු ඉවත් කිරීම.

අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය රැකීම සඳහා විනිශ්චයකාරවරු ඉවත් කරන ආකාරය බලපායි. විනිශ්චයකාරවරයෙකු ඉවත් කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායක ගෙනෙන තීරණයකට විධායකය එකඟ විය යුතුය. අත්තනෝමතිකව විනිශ්චයකාරවරුන් ඉවත් කළ නොහැකිය.

නිදර්ශන - බ්‍රිතාන්‍යයේ ඉහළ අධිකරණ ආයතනයක විනිශ්චයකාරවරයෙක් ඉවත් කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තුවේ මණ්ඩල දෙකම විශේෂ බහුතරයකින් සම්මත කළ පනතකට රැහින අනුමැතිය ලබා දිය යුතු වේ.

ඇමරිකාවේ ඉහළ අධිකරණ වල විනිසුරුවන් ඉවත් කළ හැක්කේ දෝෂාභියෝගයකින් පමණි.

04. විනිශ්චයකාරවරුන්ගේ වැටුප්.

වැටුප් යන අංශය හරහා ද අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කිරීමට විධිවිදාන යොදා තිබේ. විනිශ්චයකාරවරුන්ට ප්‍රමාණවත් වැටුපක් නොලැබෙන විට ඔවුන් දූෂිත ක්‍රියාවල යෙදෙනු ඇත. එම නිසා ප්‍රමාණවත් වැටුපක් ලබාදිය යුතුය. සේවා කාලය තුළ වැටුප් අඩු නොකළ යුතුය. විනිශ්චයකාරවරුන්ට ගෙවන වැටුප් ව්‍යවස්ථාදායක විසින් තීරණය කරයි. ස්වාධීන අරමුදලක් වන ඒකාබද්ධ අරමුදල මගින් වැටුප් ගෙවනු ලබයි.

මෙම ප්‍රධාන විධිවිධාන වලට අමතරව අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වය රැකීම සඳහා වෙනත් විධිවිධාන ද භාවිත කොට තිබේ. ඒවා නම්,

- 05. අධිකරණ තීරණ ප්‍රශ්න කිරීමට ව්‍යවස්ථාදායකයට හෝ විධායකයට ඉඩ නොතැබීම.
- 06. අධිකරණයට බලපෑම් කිරීම දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදක් වීම.
- 07. විනිශ්චයකාරවරුන්ට විශ්‍රාම ගිය පසු නීති වෘත්තියේ යෙදීමට ඉඩ නොදීම.
- 08. විධිමත් උසස්වීම් ක්‍රියා පටිපාටියක් මත සංවිධානය කිරීම.
- 09. සේවයට අදාළ කොන්දේසි කඩකළ මොහොතක හැර වෙනත් කරුණු සම්බන්ධයෙන් විනිසුරුවන් ඉවත් කිරීමට නොහැකිවීම.

අ ඉඩුවේ කාර්යයන්

අ) ආණ්ඩුවේ කාර්යයන්

● ආණ්ඩුවේ කාර්යයන් හැඳින්වීම.

ආණ්ඩුවේ කාර්යයභාරය ලෙස අතීතයේදී හඳුනාගෙන තිබුණේ නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීමයි. මීට අදාළ න්‍යායික පදනම සම්භාව්‍ය ලිබරල්වාදී දේශපාලන දෘෂ්ටිවාදයෙන් ලබාදුන්. 19 වන සියවස වන විට නීතිය හා සාමය රැකීමේ සීමාවෙන් ඔබ්බට ආණ්ඩුවේ කාර්යයන් ප්‍රමාණය ව්‍යාප්ත විය. ඊට බලපෑ හේතු සධක කිහිපයකි.

රාජ්‍යය සුබසාධන සංකල්පයේ ආරම්භය හා ව්‍යාප්තිය.
ලෝක මහා සංග්‍රාම
පුනර්ජීවන විප්ලවය
කාර්මික විප්ලවය
නව රාජ්‍යයන් නිර්මාණය වීම. (III ලෝකයේ රජයන්)

මෙම හේතු නිසා වර්තමානය වන විට ආණ්ඩුවේ කාර්යය ක්‍ෂේත්‍රය විශාල වශයෙන් වර්ධනය වී තිබේ. නූතන ලිබරල්වාදී දෘෂ්ටිවාදය ආණ්ඩුවේ කාර්යයන් ව්‍යාප්තවීමට අදාළ න්‍යායික පූර්වාදර්ශය විය.

● ආණ්ඩුවේ කාර්යයන් ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි.

- i) බාහිර කාර්යයන්
- ii) අභ්‍යන්තර කාර්යයන්

බාහිර කාර්යයන්

නූතන අවධිය තුළ ක්‍රියාත්මක වන්නේ ජාතික රාජ්‍යය ක්‍රමය යි. මෙම රාජ්‍යය ගොඩනැගී ඇත්තේ එක් ජාතියක් වෙනුවෙන් එක් රාජ්‍යයක් ය යන සිද්ධාන්තය මතයි. මෙවැනි තත්වයක් තුළ ස්වකීය ජාතික රාජ්‍යය වෙනුවෙන් ජාත්‍යන්තර සීමාව තුළින් ආණ්ඩුව විසින් ඉටුකළ යුතු කාර්යයන් ආණ්ඩුවේ බාහිර කාර්යයන් ලෙස සරලව නිර්වචනය කළ හැකිය.

ඒවා නම් ,

01. ජාතික ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම.

ජාතික ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම ආණ්ඩුව විසින් සිදුකරන ප්‍රධාන බාහිර කාර්යයකි. මෙය කොටස් තුනකින් සමන්විත වේ.

i දේශසීමා ඒකාග්‍රතාවය ආරක්‍ෂා කිරීම.

දේශසීමා ඒකාග්‍රතාවය , එනම් රාජ්‍යයේ භූමිය ආරක්‍ෂා කිරීම ආණ්ඩුව සතු බාහිර කාර්යයකි. රාජ්‍යයේ භූමිය ප්‍රධාන කොටස් 03 කි. ගොඩබිම - සාගරය - අවකාශය ඊට අදාළ වේ. රාජ්‍යය නිර්මාණයවී ඇත්තේ නිශ්චිත දේශසීමාවන්ගෙන් වටවූ භූමි ප්‍රදේශයක් මතය. එම භූමි ප්‍රදේශය බාහිර ආක්‍රමණ වලින් ආරක්‍ෂා කිරීම ආණ්ඩුවේ ප්‍රධාන කාර්යයකි.

ii දේශපාලන නිදහස ආරක්‍ෂා කිරීම.

දේශපාලන නිදහස ආරක්‍ෂා කිරීම යන්නෙන් අදහස් වන්නේ රාජ්‍යයේ ස්වාධීනත්වය පවත්වා ගැනීමයි. රාජ්‍යයක් වීම සඳහා ස්වාධිපත්‍ය බලය අත්‍යවශ්‍ය මූලධර්මයකි. ස්වාධිපත්‍ය නොමැති තැනක නිර්මාණය වන්නේ රාජ්‍යයක් නොව රටකි. එම නිසා ස්වාධිපත්‍ය බලය බාහිර බලපෑම් වලින් ආරක්‍ෂා කර ගැනීම ආණ්ඩුව සතු බාහිර කාර්යයකි.

- බාහිර ස්වාධිපත්‍යය (N.B. විස්තර කරන්න.)
- අභ්‍යන්තර ස්වාධිපත්‍යය (N.B. විස්තර කරන්න.)

iii රාජ්‍යයේ භෞතික පැවැත්ම ආරක්‍ෂා කිරීම.

රාජ්‍යයේ භෞතික පැවැත්ම බාහිර ජාත්‍යන්තර සුරාකෑම් - කොල්ලකෑම් - ආක්‍රමණ වලින් ආරක්‍ෂා කිරීම ආණ්ඩුව සතු බාහිර කාර්යයකි. ඊට අදාළව ,

- රාජ්‍යයේ භූමිය ජාත්‍යන්තර බලපෑම් වලින් ආරක්‍ෂා කර ගැනීම.
- ආවේනික සත්ව , ශාක වැනි සම්පත් විදේශීය සුරාකෑම් වලින් රැක ගැනීම.
- පුරාවස්තු , නටඹුන් , ඓතිහාසික වශයෙන් වැදගත් මූලාශ්‍ර විදේශීය උදුරාගැනීම් වලින් රැක ගැනීම.
- ඖෂධ ජාවාරම් ලොප් කිරීම.
- ජාන මංකොල්ලය වැලැක්වීම.

02. ජාතික ආර්ථිකය ඉහළ නැංවීම.

ආණ්ඩුවේ බාහිර කාර්යයක් වන්නේ ජාතික ආර්ථිකය ඉහළ නැංවීමයි. ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳපොළට සාපේක්‍ෂව ආර්ථිකය ඉහළ නැංවීමට ආණ්ඩුව මැදිහත්විය යුතුය. ඊට අදාළව ,

- ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳපොළේ නව ප්‍රවණතාවයන් හඳුනාගැනීම.
- ස්වකීය ජාතික රාජ්‍යය විසින් පිළිගන්නා ආර්ථික මතවාදය තීරණය කිරීම.
- විදේශ ණය
- විදේශ ආධාර
- විදේශ ආයෝජනයන් සඳහා රාජ්‍යය ආර්ථිකය විවෘත කිරීම.
- ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳ පොළට ජාතික රාජ්‍යයේ නිශ්පාදන - ආයෝජන මුදාහැරීම.

03. ජාතික සුබසාධනය ඉහළ නැංවීම.

ආණ්ඩුවේ බාහිර කාර්යයක් වන්නේ ජාතික සුබසාධනය ඉහළ නැංවීමයි. ලෝකය තුළ පවතින අනෙකුත් ජාතික රාජ්‍යයන් තුළ ඇති සුබසාධනයේ නව ප්‍රවණතාවයන් - සුබසාධනයට අදාළ නව මොඩලයන් - සුබසාධනය සම්බන්ධයෙන් පළවී ඇති නව මතවාදයන් හරහා ජාත්‍යන්තරව ක්‍රියාත්මක වන සුබසාධනයට සාපේක්‍ෂව ඉදිරිගාමී සුබසාධනයක් ජාතික රාජ්‍යය තුළ ස්ථාපනය කිරීම ආණ්ඩුවේ බාහිර කාර්යයකි.

04. ජාතික අභිමානය ආරක්‍ෂා කිරීම.

ජාතික අභිමානය ආරක්‍ෂා කිරීම සහ පවත්වාගෙන යාම ආණ්ඩුව විසින් ඉටුකළ යුතු බාහිර කාර්යයකි. අන්තර්ජාතික සමාජය තුළ ස්වකීය ජාතික රාජ්‍යයේ පෞච්ඡත්වය ප්‍රදර්ශනය කළ යුතුය. ඒ සඳහා ස්වකීය ජාතික රාජ්‍යයේ ආර්ථික ශක්තිය - ආර්ථික සංවර්ධනය - යුධමය ශක්තිය - සමාජ සංවර්ධනය - සාක්‍ෂරතාවය - ජාත්‍යන්තර තලය තුළ දිනාගෙන ඇති ජයග්‍රහණ වැනි තත්ත්වයන් බලපායි. තවදුරටත් රාජ්‍යයේ ස්වාධීනත්වය - සෛවරීභාවය මේ සඳහා බලපායි. ජාත්‍යන්තරයට ජාතික අභිමානය රැගෙන යාම සඳහා ජනතාව තුළ ජාතිකත්වය - මගේ රට - මව් බිම - දේශාභිමානය වැනි මනෝභාවයන් ස්ථාපනය කළ යුතුය.

05. ජාතික මතවාදය ආරක්‍ෂා කිරීම.

රාජ්‍යයක් සඳහා ජාතික මතවාදයක් තිබිය යුතුය. රාජ්‍යයේ ජාතික මතවාදය තීරණය කරනු ලබන්නේ ආණ්ඩුව විසිනි. ජාතික මතවාදය යනු රාජ්‍ය විසින් පිළිගෙන ඇති දේශපාලන හා ආර්ථික දර්ශනයන් මතය. එය ලිබරල් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී - සමාජවාදී - සමාජ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී වැනි මොඩලයකට අයත් විය හැකිය. ජාතික මතවාදය අන්තර්ජාතික බලපෑම් - අතපෙවීම් - ඇඟිලි ගැසීම් වලින් සුරක්‍ෂා කිරීම ආණ්ඩුවේ බාහිර කාර්යයකි.

06. විදේශ සම්බන්ධතා

ආණ්ඩුවේ බාහිර කාර්යයක් වන්නේ විදේශ සම්බන්ධතා නඩත්තු කිරීමයි. කිසිදු ජාතික රාජ්‍යයකට අන්තර්ජාතික දේශපාලනයෙන් මිදී පැවතිය නොහැකිය. 1933 මොන්ටිවිඩියෝ සම්මුතිය මගින් රාජ්‍යයක් නිර්මාණයවීම සඳහා අන්තර්ජාතික පිළිගැනීම අවශ්‍ය සාධකයක් ලෙස පිළිගෙන තිබේ. ආණ්ඩුව විසින් කලාපීය බලවතුන් - ලෝක බලවතුන් සමඟ මිත්‍ර සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගැනීම - විදේශ සම්බන්ධතාවල විශ්වාසය තහවුරු කිරීම - විදේශ ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීම වැනි කාර්යයන් සිදු කළ යුතුය.

අභ්‍යන්තර කාර්යයන්

ආණ්ඩුවේ අභ්‍යන්තර කාර්යයන් යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ ආණ්ඩුව විසින් ජාතික රාජ්‍යය ඇතුළත ඉටුකළ යුතු කාර්යයන්ය.

ඒවා නම් ,

01. නීතිය හා සාමය ආරක්‍ෂා කිරීම.

ආණ්ඩුව විසින් රාජ්‍යයේ අභ්‍යන්තරය තුළ ඉටුකරන වැදගත්ම කාර්යය වන්නේ නීතිය හා සාමය ආරක්‍ෂා කිරීමයි. නීතිය හා සාමය රැකීමට ආණ්ඩුව විසින් පොලීසිය හා තුවක්කුව භාවිතා කරයි.

02. සුබසාධනය ක්‍රියාවට නැගීම.

රාජ්‍යය තුළ ජීවත් වන ජනතාවගේ සුබසාධන කාර්යයන් සඳහා ආණ්ඩුව මැදිහත්විය යුතුය. ඒවා නම් ,

i ආර්ථික කළමනාකරණය

ආණ්ඩුව විසින් ජාතික රාජ්‍යය තුළ පුරවැසියන්ගේ ආර්ථි අභිවෘද්ධිය සඳහා මැදිහත් විය යුතුය. විශේෂයෙන් ,

- මූලික ආර්ථික අවශ්‍යතාවයන් තෘප්තිමත් කිරීම.
- ආර්ථික වර්ධනය වේගවත් කිරීම.
- ආර්ථිකයේ වර්ධිත තත්ත්වයන් සම්බන්ධයෙන් අවධානයෙන් සිටීම.
- නව ආර්ථික අත්හදා බැලීම්.
- නව ආයෝජන දිරිගැන්වීම.
- ආර්ථිකයේ වැදගත් අංශ රාජ්‍යය කළමනාකරණය යටතේ පවත්වා ගැනීම.
- යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කිරීම.
- ආපදා කළමනාකරණය ක්‍රියාත්මක කිරීම.

ii සමාජ කළමනාකරණය

ආණ්ඩුව විසින් ස්වකීය ජාතික රාජ්‍යයේ සමාජ කළමනාකරණය උදෙසා මැදිහත් විය යුතුය. විශේෂයෙන් ,

- සමාජ බහුවිධතාවය ගැටුමකින් තොරව පවත්වාගෙන යෑම.
- සමාජ සංවර්ධනය සඳහා අවශ්‍ය උපදේශන සේවාවන් ක්‍රියාත්මක කිරීම.

- සමාජ නොදැනුවත් භාවය අවම කිරීමට කටයුතු කිරීම.
- සමාජයේ සියලු කොටස් වල අවශ්‍යතාවයන් තෘප්තිමත් කිරීම.

iii පරිසර කළමනාකරණය

ආණ්ඩුව විසින් රාජ්‍යය අභ්‍යන්තරය තුළ පරිසර කළමනාකරණයක් ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය. විශේෂයෙන් ,

- රාජ්‍යයේ ස්වාභාවික සම්පත් සංරක්ෂණය
- පරිසරයේ විවිධත්වය පවත්වාගෙන යාම.
- ආවේනික ජීවීන් - ශාක සංරක්ෂණය කිරීම.
- මුහුදු - කොරල් - කඩොලාන - දූපත් ආදිය සුරැකීම.
- වන විනාශය - වැලිගොඩදැමීම - කලුගල් කැඩීම ආදිය පාලනය කිරීම.

iv සමාජ සුබසාධනය

ආණ්ඩුව සමාජ සුබසාධනය ද ස්වකීය කාර්යය භාරයක් බවට පත්කර ගත යුතුය. විශේෂයෙන් ,

- ළමයින්, ස්ත්‍රීන්, වියපත් වූවන් , ආබාධිතයන්ට විශේෂ සුබසාධන සේවාවන් ලබාදීම.
- විරැකියාව තුරන් කිරීම.
- රැකියා පුහුණුව. (වෘත්තීය පුහුණු) මධ්‍යස්ථාන පවත්වාගෙන යෑම.
- සෞඛ්‍යය සේවාවක් පවත්වාගෙන යෑම.
- අසරණයන් , අනාථයන් ආදීන්ට විශේෂ සුබසාධනයක් ලබාදීම.

v අධ්‍යාපන හා සංකේතාත්මක කාර්යයන්

ආණ්ඩුව විසින් අභ්‍යන්තර කාර්යයක් ලෙස අධ්‍යාපන හා සංකේතාත්මක කාර්යයන් ඉටුකළ යුතුය. විශේෂයෙන්

- අධ්‍යාපනය ලබාදීම.
- කෞතුකාගාර , පුස්තලාය , රංග ශාලා , සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථාන ස්ථාපනය කිරීම.
- ඓතිහාසික සංස්කෘතික උරුමයන් පවත්වාගෙන යාම සහ වර්ධනය.

ඉහත ආකාරයට ආණ්ඩුවේ කාර්යයන් විග්‍රහ කළ හැකිය. මෙම කාර්යයන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ආණ්ඩුව සතුව පවතින ආයතන කිහිපයකි.

- රාජ්‍යය පරිපලන - (රාජ්‍ය සේවය)
- රාජ්‍යය දෙපාර්තමේන්තු - (දුම්රිය දෙපාර්තමේන්තුව, පොලිස් දෙපාර්තමේන්තුව)
- රාජ්‍යය සංස්ථා - (ධීවර සංස්ථාව , දැව සංස්ථාව)
- ව්‍යවස්ථාපිත අධිකාරී මණ්ඩල - (මාර්ග සංවර්ධන අධිකාරිය)
- බද්ධ ව්‍යාපාර -